

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 17. SRPNA 1938

ZA KČ 2.—

Co se děje?

F. PEROUTKA

Co má Duce proti židům

PAVEL VILEMSKÝ

Henlein, vůdce do bídy

KAREL KRIZ

Konec slavných Moskevských

EDMOND KONRAD

Jak se státi vrahem v Americe

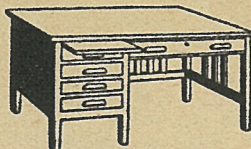
Horthy do Berlína

B. PALKOVSKÝ

Slovensko po Hletkově odjezdu — Katolictví na rozpacích
SdP chce získat čas — Das tschechische Volk soll glauben . . — Zvědavý se ptá
Kde náš průmysl zaspal — Nové cesty sovětské výuky — SdP v podzemí
Proti „Listu lordu Runcimanovi“ — Profesor z Trutnova — Chebsko
Lord Runciman a SdP — Odpověď Češce ze Slovenska

PLOVOUCÍ BAR

Přijďte — pro změnu — do baru na lodi! Je to Bar Hrozně Roztomilý. Krásně se tam tančí — dobře odpočívá — vesele pije. Vltava k tomu šumí svůj song. Nové vzněty! — Adresa: *Zavadiľovy lodní restauranty v přístavu na Palackého nábřeží u Jiráskova mostu.* — Večer co večer od 8 hodin.

V sebemenším bytě
získáte

PRACOVNÍM STOLKEM

č. 310

100 cm dlouhým, 65 cm hlubokým

nástroj

POŘÁDKU A POHODLÍ

PRAHA II., Vodičkova 32

Moderní lidé

lékaři, žurnalisté, učitelé, živnostníci, zástupci vyřizují své písemné práce psacím strojem

CORONA

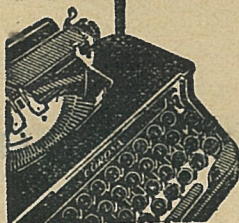
prvním a nejdokonalejším přenosným strojem světa.

Též na splátky po Kč 135.-

GIBIAN

PRAHA II.,

Štěpánská 32, tel. 35151-53

politické
hospodářské
sociologické
vědy právní
a státní

- SEMIONOV Youri. *La conquête de la Sibirie du IXe au XIXe siècle.* 23×14 cm, 418 str. Brož. Kč 45.—
- WEILL Georges. *L'Europe du XIXe siècle et l'idée de nationalité.* 20×14 cm, 480 str. Brož. Kč 45.—
- Annuaire statistique de la Société des nations 1937/38. (Douzième année.) Service d'études économiques. Société des nations. 25×19 cm, 336 str. Váz. Kč 93.75
- MORGAN O. S. *Agricultural systems of Middle Europe. A symposium.* 24×16 cm, 405 str. Váz. Kč 168.—
- Statistical Year-Book of the League of Nations 1937/38. (Twelfth edition.) Economic intelligence service. League of nations. 24×16 cm, 336 str. Váz. Kč 93.75
- von WERDER Peter Dr. *Staatsgefüre in Westafrika.* 23×15 cm, 192 str. Brož. Kč 110.—
- von WYL Hans. *Ein Schweizer erlebt Deutschland.* 22×15 cm, 269 str. Váz. Kč 60.—

F. TOPIČ, knihkupectví, Praha I., Národní 11

Dodá také Fr. Borový, akad. knihkupectvo, Bratislava, Dunajská 21

Sanatorium dr. Opatrný

Telefon číslo 15

Starý Smokovec

léčí plicní choroby - Morbus Basedow - Otevřeno po celý rok

Odborný lékař pro porodnictví a pro nemoci žen **MUDr. K. STEINBACH**
PRAHA II., Havlíčkovo náměstí 22. — Ord. 9—11, 2—4. — Telefon 270-13

KAŽDÝ TÝDEN

A DENNĚ

PŘÍTOMNOST

LIDOVÉ NOVINY

OBSAH 32. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: F. PEROUTKA: Co se děje? — VILÉM ŠTEFAN: Rozhovor s Angličanem o sebeurčení. — GUSTAV WINTER: Dvacet let chyb. — JOSEF PACHTA: Nové stěhování národů. — V. GUTWIRTH: Nová krize SdP? — MILENA JESENSKÁ: Česká vesnice 1938. — Beckova „Třetí Evropa“. — Gardy a štáby. — Velké následky malých chyb. — Jak to dělají Angličané. — Odpověď Češce ze Slovenska. — Nespravedlivé pokuty. — Utopie. — Cestování za mřížemi devisových předpisů. — Obhajoba sokoľské hudby. — Katechismus. — Vytýká se nám zacházení s emigranty? — Jarmila Novotná.

Přítomnost

řídí Ferd. Peroutka

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I, NÁRODNÍ TRÍDA 11

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. Dohlédací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.

TISKEM KNIHTISKÁRNY ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 17. SRPNA 1938

ČÍSLO 33

Co se děje ?

II.

Tak tedy podle našeho mínění dal německý říšský kancléř v polovině července oznámiti v Anglii nějakým, patrně dosti důvěryhodným způsobem, že nemá úmysl vésti válku. Zatím nemá — jak musíme dodat, jestliže to nedodal sám. Vůbec, každý, kdo píše nyní o politice, je nucen užívat tolikrát onoho bídného slůvka „zatím“, že to může docela pokazit jeho styl, a snad i jeho duši. Neboť všechno, každý odhad, každá pravda, platí v těchto dobách jen zatím.

Nicméně však mírové prohlášení Hitlerovo tvoří nepochybně dno dnešní situace, která má ovšem také svoji hladinu, důkladně rozčtěnou. Německá propaganda proti Československu ani neustává ani se nemírňuje. Německo s takovým kvapem opevňuje svoje západní hranice, jako by již zítřka zamýšlelo se pustiti do boje. Rozsáhlé německé manévry jsou pak kabinetní ukázkou umění, jak vyvolávají napětí. Jak tyto okolnosti sharmonisovati se vzkazy do Londýna, které na chvíli naladily západní státníky k optimistickým projevům ?

Je třeba znovu uvést pozornost na to, že situace mívá své dno a svůj povrch, jednáte-li s vyznavači dynamismu. Jejich gesta často bývají větší než jejich aktuální úmysly. Dovedou se zřítí války ve chvíli, která se jim nehodí, ale nedovedou se zřítí toho, aby udržovali svět v napětí. Pamatuji se dobře, že měli nějaké úspěchy, získali jich rozšiřováním strachu. Je-li to, co se domníváme věděti o obsahu Hitlerova poselství do Londýna, správné, musíme si učiniti takovou analýzu situace, že německý vůdce sice zamýšlel uklidnit svět, ale ne přílišně. Chtěl se vyhnout tomu, aby situace se snad tragicky vyhrotila, ale zároveň mu záleželo na tom, aby t. zv. dynamický, což jest neklidný a obavy vzbuzující stav se dále udržel. Prostě řečeno, hodlá dále provozovati nátlak, dále chce udržovati lidské duše pod lisem a vyčkávati, zda se nesploští. Nechce, aby hrozba násilím zmizela. Svět dále má býti udržován v podezření, že se válce vyhne jen za cenu velkých ústupků. Skutečné uklidnění by Německo považovalo za konec své rozpínavé periody. K tomu ještě nemá chuti. Jeho cíle, i neválečné, značně přesahují dnešní stav.

Podívejme se na propagandu proti Československu, která může býti dosti dobrým příkladem. Jako prostředek, jak přesvědčiti lidi, kteří chtějí zvědět pravdu, neměla by vskutku žádnou cenu. Její tvrzení jsou konstruované obłudnosti a lze je snadno vyvrátiti. Vůdci německé propagandy nemohlo ujíti, že nemá žádného úspěchu na západě, že tam nikdo nevěří ani v poměrnou jejich úctu k pravdě, a že v podstatě sypou písek do bezedné díry. Pozoruhodné jest, že jim to nevádí a že s naprostou duševní rovnovahou snášejí to, co jiní by považovali za blamáž. Jaký však může býti cíl propagandy, která už ztratila schopnost lidí přesvědčovat? Dvojí: buď chce působiti na lidi,

kteří jsou od všech jiných pramenů zpráv pečlivě odříznuti, t. j. na Němce v říši, a chce mezi nimi vytvářeti válečnou náladu. Podle některých zpráv se zdá, že s tím má Třetí říše úspěchy a že se jí již podařilo popuditi německé obyvatelstvo pozoruhodným způsobem proti Československu. Musíme přijmouti jako fakt, že velká část Němců nás po soustavném působení této propagandy skutečně pokládá za hrubé utiskovatele svých soukmenovců a že by válku proti nám aspoň v prvních chvílích považovala za něco jako za válku osvobozeneckou. Nebo taková propaganda, které už docela nezáleží na tom, zda jí kdo uvěří vně hranic země, nechce býti ničím jiným než válečným pokřikem a hrozivým postojem, jedním z prostředků, jak udržovat svět v dynamickém stavu a v obavách, které, jak se v Berlíně asi předpokládá, po delším trvání se stanou nesnesitelnými a podlomí odolnost. Čeká se, že všichni ostatní řeknou: jak velká odhodlanost musí býti za touto nepravdomluvností! Je to souboj nervů za nejtěžších podmínek. Nikdo nesmí počítati s tím, že Německo, i když snad v přítomné chvíli nepomýšlí na útok, zřekne se propagandy, což jest jen jiné, moderní jméno pro vyhrožování.

Za takové situace, kdy, jak důvěrujeme, vlnobití na povrchu jest mohutnější než u dna, prodlévá lord Runciman v Praze, odsouzen zklamati naděje příliš veliké, jestliže je vůbec kdo v jeho poslání skládá. Hlavním jeho úkolem zdá se býti nikoliv nalézt jakousi pravdu v československé otázce, nýbrž získati trochu času pro svět, který shledal, že se ocitl na konci slepé uličky. Tato část jeho úkolu nebyla mu svěřena, jak podle různých příznaků máme právo se domnívati, bez souhlasu německého kancléře, kterému snad se také trochu zatočila hlava, když dospěl na kraj propasti. Německo, které by s posláním Runcimanovým nesouhlasilo, dovedlo by se mu zcela jinak opřítí, než jak činí. Ostatně není pravděpodobno, že by anglická diplomacie, věducí dobře, jak žárlivě si Německo střeží tak zvané sféry svého vlivu, vůbec přišla na tak odvážnou myšlenku bez kontaktu s Berlínem. Lord Runciman byl prostě tak laskav, že svou váženou osobností posloužil jako důvod k odkladu. Už jeho první projev naznačoval, že spěch nepokládá za svou první povinnost: pravil zvědavému novináři, že pěstuje různé druhy sportů a že doufá, že v Československu se jim bude moci věnovati. Docela srozumitelné u muže, jehož hlavním úkolem jest získati čas.

Nějakou kouzelnou formuli na smír Čechů s Němci zajisté neobjeví, ani kdyby prodléval v Praze několik let. Nesměli bychom tak mluvit, kdyby ve skutečnosti šlo jen o spravedlivou úpravu naší menšinové otázky. Tuťo věc bylo by vskutku možno prostudovati a podati dobrozdání. Ale jak všichni víme, jde ne o toto, nýbrž o nějaký zatímní kompromis s německým Drang nach Osten, který bude žádán tak pronikavý, jak se Německo cítí silné. Ti, kdo Runcimana do Prahy posílali, dostatečně znali sami ta fakta, která má on u nás osobně prohlížeti. Není třeba jeti z Londýna do Prahy, aby se pochopilo, že požadavky sudetoněmecké strany směřují k rozbití státu. A v Praze se

nenajde o nic více odpovědi než v Londýně na otázku, má-li se tomu ustoupiti. Otázku, zda se má ustupovati před výbojným pangermanismem, nelze studovati na žádném konkrétním místě; odpověď na ni musí nalézt člověk ve svém srdci, ať dlí kdekoliv.

Po této stránce není Runcimanova mise nic jiného než iluze. Je to daleko méně studijní cesta, než za jakou se vydává, neboť výsledky žádného sebe pronikavějšího a spravedlivého studia nejsou schopny pozměniti německou vůli. Není pravdy, jejíž odhalení by mohlo zdržeti německé vojsko od tažení, jež by mělo důvod pokládati za nadějně. Pozoruhodné ovšem jest, že obě strany zatím raději se uvolnily vybudovati tuto iluzi, než se střetnouti. Runcimanova mise jest pomocný prostředek v diplomatickém zápole. Od jeho cesty čekal se zejména odkládací účinek. Toto svoje poslání lord Runciman již plní. Bez jeho usídlení v Praze by srpen nepochybně proběhl bouřlivěji.

F. Peroutka.

poznámky

Horthy do Berlína

Maďarští státníci byli ihned po anšlusu v Římě, a nyní jede sám Horthy na návštěvu ke kancléři Hitlerovi. Dnešní Maďarsko je jakási politická rezervace ve světě, malá země, v jejíž sociální struktuře se od r. 1848 v podstatě nic nezměnilo, s vládou několika baronů a hrabat. Mezi devíti miliony obyvatelů žijí jen dvě větší menšiny, půl milionu Němců a 350.000 Slováků. Musíme si říci, že je škoda, že jsme se již dávno nepokusili o výměnu těchto Slováků za naše Maďary. Mnohým to zní snad groteskně, ale takové přesídlení není nemožné, jak by se na první pohled zdálo. Ať se nám to líbí či nikoli, čeká nás v nejbližší době úkol přesídliti naši vídeňskou menšinu, která pomalu, ale jistě bude známými nacistickými metodami zničena. Nesmíme si po zkušenostech, které s nacisty už máme, dělat o budoucnosti vídeňských Čechů žádné iluze.

Německá menšina v Maďarsku plní již svůj nový úkol, je nacistickým předvojem, který se hospodářsky vzmáhá a zakupuje novou půdu z parcelovaných velkostatků zkrachované maďarské aristokracie. Odkud bere na to peníze, táží se občas maďarské noviny. Podle oficiálních dat získali němečtí sedláci v komitátu Baranya 4.500 jiter maďarské půdy, v komitátu Somogy dokonce 8.000 jiter. Němci, kteří sídlí většinou v kopcích, sestupují do rovin a vytlačují maďarské sedláky, kteří nemají za sebou cílevědomou a mocnou pomoc ze zahraničí; naopak, jejich maďarští páni se o ně vůbec nestarají. Hustota obyvatelstva v německých krajích je dvakrát až pětkrát větší než v maďarských, a přece je mezi Němci blahobyť, kdežto mezi Maďary bída a hlad. Maďarští aristokraté nedovolili dosud provést pozemkovou reformu a poměry v rozdělení půdy jsou tam ještě horší než byly ve Španělsku. Asi 2.400 aristokratů vlastní celou třetinu veškeré půdy. Polovinu půdy vlastní 250.000 statkářů, kteří hospodáří na statečích nad 50 jiter. A v těchto statkářích spočívá německá síla v Maďarsku, poněvadž 40% z nich jsou právě Němci. Kolik půdy zbývá na ostatní selské obyvatelstvo? Celkem 18% a hospodáří na ní skoro dva miliony drobných sedláků, z nichž jen asi 3/4 milionu má více než 10 a méně než 50 jiter. K tomu je třeba připočíst ještě milion zemědělských proletářů, kteří nemají vůbec nic, takže ostrá slova ministra Bornemissy v kabinetu Darányiho o třech milionech maďarských zebřáků byla zcela spravedlivá. Lze si představit lepší živnou půdu pro nacismus než tři miliony maďarských bezzemků proti půl milionu uvědomělých a zámožných německých sedláků?

Maďarský pauperismus se stal předmětem studia nejen cizích, ale i maďarských sociologů, kteří přece jen nemohou být tak beze všeho obviňováni ze stranicví. Jsou dobrými patrioty, ale nemohou si lhát do vlastního svědomí, a tak existuje o bídě a utrpení maďarského zemědělce již celá li-

teratura. Bída a hlad lámou charakter, a nebylo by se proto možno divit, kdyby tito Maďaři, kteří kdysi očekávali spásu z Sovětského svazu, se zatajeným dechem poslouchali sliby nacistických letáků. A přece nedociluje nacistická propaganda takových výsledků, jakých by potřebovala, poněvadž právě ty tři miliony maďarských bezzemků nacismus odmitají.

Maďarská industrie zaměstnává asi 250.000 dělníků, v živnostech a dílnách nachází obživu asi 600.000 dělníků, a přičítou-li se ještě různí zřízení, lze počítat asi s milionem zaměstnanců v obchodě, průmyslu a v živnostech. Díky svým organizacím je maďarský dělník na tom lépe než zemědělec. Maďarský dělník je dnes spolehlivě protinacistický, bohužel je prakticky bez politických práv zrovna tak, jako maďarský zemědělec.

Říšský správce Horthy, který dnes vládne nejen rozsáhlou, zákonem mu danou mocí, ale hlavně svou osobní autoritou, vyslovil se ve své proklamaci z 8. června proti nacismu. Učinil to sice mírnou formou, ale rozdíl proti jeho stanovisku před anšlusem je zřejmý. Nyní jede ovšem do Berlína a záleží na tom, zda na svém odporu setrvá. Obě komory maďarského parlamentu jsou dnes rovněž proti nacismu... Přirozeně je proti nacismu demokratická opozice, ale i velká většina vládních poslanců žádá důrazná opatření proti nacistické demagogii. Horší jsou poměry mezi byrokracií, která většinou sympatisuje se šipovým křížem, který je konec konců jen jakousi obdobou hákového kříže. Ještě horší je to v armádě, kde mladší důstojníci se seskupují kolem několika bývalých důstojníků, kteří byli pro nacistické rejdy z armády propuštěni. Podobné poměry byly kdysi i ve Španělsku. Vlivný a bohatý katolický klerus je ostře protinacistický a zle kritizuje jednání vídeňského kardinála. Protestantké církve jsou snad ještě ostřeji proti nacismu. Bohatá aristokracie je proti nacismu s výjimkou několika svých členů, kteří jsou však jak společensky, tak politicky velmi vlivní. Kapitál je protinacistický, poněvadž je v židovských rukou. Maloměšťák má strach z nacistické expanse a poněvadž jde hlavně o malé obchodníky a výrobce, strach z bojkotu. Nakonec půjde s tím, kdo vyhraje.

Kdo je tedy hlavním propagátorem nacismu v Maďarsku? Akademická a důstojnická mládež, dále tisk, který si německá propaganda koupila.

Vláda Darányiho se ve snaze předejít událostem odhodlala k předložení židovských zákonů. To bylo ovšem ranou do vody, poněvadž jedinou účinnou ochranou by byla velká sociální reforma. Akademická mládež je proto nacistická, poněvadž čeká, že dostane místa po vyštvaných židech. Ale i kdyby došlo k poarištění industrie, bank a tisku, není tím sociální maďarský problém vyřešen, poněvadž pro tři miliony nestačí 30.000 židy opuštěných míst. A více židovských zaměstnanců není. Místo, které by se vypuzením židů uprázdnilo v malém obchodě a ve výrobě, by bylo ihned zaujato dnešní arijskou konkurencí, nepřišlo by k dobru maďarské akademické mládeži.

Maďarsko se může zachránit jen pronikavou a hlavně pozemkovou reformou, ale do té má dnešní vládnoucí třída málo chuti. Nacismus by tuto reformu provedl, o tom není sporu, a dal by jí klidně zaplatit maďarskou aristokracií, židy a vysokým klerem.

Vládnoucí třídy dnes chápou, že Itálie Maďarsko nezachrání. Po anšlusu vznikla panika, run na banky, odvolávání povolených úvěrů, zastavování staveb, takže říšský správce musel 3. dubna osobně k radiu, aby pomohl uklidnit rozrušené obyvatelstvo.

O čem se bude jednat v Berlíně? O roztrhání poslední mírové smlouvy, která ještě platí — trianonské. Říšskému správci Horthymu bude v Berlíně asi nabídnut směnný obchod: podpora revisionismu za podporu nacismu. A revisionisty jsou všichni Maďaři, od krajní pravice počínaje a u krajní levice konče. Lákadlo je mocné. Vsadí Maďarsko celou svou budoucnost na nacistickou kartu? Nejdříve mu bude v Berlíně nabídnuto Slovensko, které může mít ihned, jakmile bude Československo poraženo. Rumunsko a Jugoslaviie přijdou na řadu později. To uslyší pan říšský správce Horthy v Berlíně několikrát. Co však se stane s nacistickým Maďarskem, když nacismus nezvítězí? Odpověď na tuto otázku by si měl dát pan říšský správce ještě před cestou do Berlína.

B. Palikoušský.

Slovensko po Hletkově odjezdu

Vůdce poselstva amerických Slováků odjel a odvezl nazpět originál Pittsburské dohody, prohlášené za magnu chartu Slovenska. Všechno, co přinesl pobyt amerického poselstva Slovensku, dnes už jen doznívá v tisku, hlavně Pudové strany, která připojuje slib: vytrvat v boji za uzákonění dohody a nedbát žádných překážek. Dr. Hletko se rozloučil v Ružomberku. To nejlépe ukazuje, jak svou návštěvu staré vlasti (nebo lépe: vlasti svých rodičů) pojal. Nebudíž mu to vyčítáno. Ani to, že své závěrečné prohlášení před odjezdem formuloval jednostranně. Bylo by jistě vyznělo jinak, kdyby byl býval mladý muž, žijící od narození v bohaté Americe, znal Slovensko před převratem a těsně po něm. Osud nedopřál dru Hetkovi možnosti, aby mohl srovnávat; týž osud, postaviv ho do bohatého dílu světa, mu zabránil, aby mohl pozorně naslouchat těm, kdož líčili těžkosti budování nijak bohatého státu ve střední Evropě, která přece jen prožila ta čtyři válečná léta v bídě i tam, kde se přímo nebojovalo. Nebýt toho, jistě by bylo loučení vyznělo v leccems jinak, protože projev v polském tisku, učiněný už po odjezdu od nás, ukazuje, že vůdce poselstva chápe dobře, kde je místo Slováků.

Ne zcela takto chápe věci starý Pudácký vůdce Hlinka. Neodpustil si napsat, že si Slovensko bude splnění svých požadavků hledat třebaš jinde, nespíni-li je vláda Československá. Příkrá slova, a přece jsou jen nezbytným důsledkem spojení nedávno sjednaného. Nebylo pochyb, že spojení s maďarskou oposicí a s henleinovci povede Pudovou stranu do dalšího radikálního. Partneři ukazují cestu, partneři se radují z každého příkrého slova, partneři také znají cesty a cestičky, jak je našeptat, aby nevyšlo od nich, ale nakonec přece jen jim jediným sloužilo. Hněv je zlý rádce. A v Pudové straně je mnoho hněvu. Ještě horší rádce je však truc. Truc, z něhož vzniklo to přepodivné spojení Hlinkovo s Eszterházym a Henleinem, z něhož se tak forsfruje to polonofilství (což je ještě ta nejmenší věc), ale z něhož se také rodí v katolickém „Slováku“ obdiv pro Hitlera a jeho metody a pro všechno, co je nepříznivé Československu. Truc, z něhož se Hlinka raduje otevřeně nebo skrytě, z každé nepřijemnosti, kterou ztropí Československu Henlein nebo jeho protektoři. Je to pro Slovensko, aspoň pro to nezaslepené, bolestný pohled: hrdina z Černové, vézeň szegedinský tleská Henleinovi a neskrblí uznáním nikomu, kdo nadává na Československo.

Československo potřebuje všech svých občanů, napřed ovšem všech Čechů i Slováků. Tedy i Ludáků, i když v Hlinkovi nevidí vůdce Slovenska, nýbrž jen a jen Pudové strany. Jde tedy o to, nezajít z tohoto trucu tak daleko, aby nebyl možný návrat a smír. Slovenská otázka se musí řešit. Jde nyní jen o to, zda se bude řešit s Pudovou stranou nebo bez ní. To záleží jen na straně samotné, protože jsou místa, odkud se není možno vracet.

Nejvíce se Pudové straně musí zazlívát, že pro zostřený boj o autonomii si zvolila právě dnešní dobu. Využila chvíle, kdy je partner zaměstnán nejvážnějším problémem, který se za dvacet let trvání tohoto státu vyskytl. Zde však neměl účel svěřit prostředky. Tato taktika by odpovídala nepříteli, nikoliv jedné z větví národa, který si společně vytvořil vlastní stát. Slovenský problém není ani takové povahy, aby tuto taktiku ospravedlňoval. Stačí pouhé povrchní srovnání Slovenska dnešního se Slovenskem poprevratovým, aby se jasně ukázalo, že nejen slovenský národ není ohrožen ani ve své kultuře, ani ve svém náboženství (a jaké jsou to ještě věci, jež vidí Pudácký tisk ohrožený), ale že naopak svobodně se vyvíjí, vzrůstá a stále lépe plní úkoly, jež mu přísluší plnit pro dnešek i budoucnost.

Ale k ideovým myšlénkám, do nichž upadla a na nichž lpí Pudová strana, patří také blud totalismu, v němž se některým lidem z ní tolik zalíbilo. Že mu podlehlí lidé slabé individuality, není nijak podivné; Hlinka se však vždycky prohlašoval za silnou individualitu, mnohokrát i dokázal, že jí je — a přece podlehl také. Snad to působí vysoký věk, který nutí svěřovat část moci jiným, snad tu působí vliv, jehož podstaty se v člověku nedopátráš — skutečnost je však ta, že se Pudové straně povedla s totalitou opravdová groteska: vůdce je veden. A prohlašuje za pravdu a předkládá k věření to, čemu sám nevěří. Snad se i utěšuje vidinou, jak se vyvrcholí jeho život skutečným vůdcovstvím Slovenska, na němž není jiných lidí než příslušníci Pudové strany, a jsou-li kromě nich ještě jiní, nesmějí to dávat najevo. A rozhodně nesmějí nic znamenat. Toto je ovšem naplnění Pittsburské dohody v duchu, který byl cizí nejen těm, kdož ji spisovali a podpisovali, ale který je cizí jak ústavě tohoto státu, tak

i těm na Slovensku, kdož dosud nepropadli totalismu. A těch je dosud stále většina. Ludová strana však užívá metod a ideologie totalitních režimů i jinak: reklamuje pro sebe všechny zásady demokracie a všechna práva, jež z ní plynou, ale nehodlá demokratických zásad uplatňovat pro jiné, vyjma svých dosavadních spojenců, jimž zaručuje na novém Slovensku všechna práva.

Je to právě tato metoda a tento duch, který brzdi opravdové česko-slovenské narovnání, protože je to duch i metoda, které jsou nám cizí a jež nemůžeme vzít za své. Stojíme před nejvážnějšími událostmi, jež nutí mnohokrát měřit a teprve potom — a ještě opatrně — říkat. Nemůžeme ovšem říkat tu větev, na které sami sedíme. Pobídek zblízka i zdál k tomu bylo dost a dost; některé z neznalosti, jiné ze zlomyslnosti. Některé ty pobídky byly i s doplňkem: pod tu větev, kterou jsme měli uříznout, byla přisunuta záchranná plachta smlouvy, abychom se tak neuhodili, až spadneme. Ta plachta byla ovšem pouze z papíru. Také Pudová strana nám nabízí za rozkouskování Československa odměnu: jakmile se návrh autonomie, vypracovaný Pudovou stranou, stane skutkem, vypukne u všech jejích příslušníků bratrská láska k Čechům. Jenže je těžko věřit v lásku, která i dnes tak tvrdě spí, že neuznává ani dobrou vůli, ani skutky a která se nadto zatím projevuje jen neláskou. Ludová strana, tak často odmítající city v politice jako nereálné, chce přesvědčovat působením na cit, že rozdělení Československa je jeho spása. I v tom se tedy shoduje se svými partnery a také ona si může být jista vřelým souhlasem za hranicemi.

Dr. Hletko odjel. On, muž ze země tak praktické jako je Amerika, nedovedl ani před svým odjezdem dát těm, kdož si ho za jeho pobytu u nás přisvojili, praktičtější a tvořivější program, než je boj. I on podlehl psychosé a nepostřehl, že ponouká k boji ne celý národ slovenský, ale jen jeho část, že tedy ponouká k boji všech proti všem, k dvojnásobnému vnitřnímu boji: mezi Slováky navzájem a mezi sebou v Československu. Jestliže však zapomněl on, nezapomeňme my, že svoje rozporné nebudeme, nechceme a nesmíme řešit bojem, nýbrž společnou prací, shodou a ústupky. K tomu je třeba obou stran. Republika potřebuje i těch statisíců Slováků, přehlížejších pro maximalistické požadavky skutečný život. Ale hlavně jich potřebuje Slovensko, jemuž mohou dát v rámci svých nemalých možností — třebaš na poli méně honosném než je samostatný slovenský sněm — mnoho dobrého a prospěšného, zanechají-li politiky z trucu a politiky ideologií cizích slovenskému národu i katolicismu, k jehož duchu se přece hlásí.

Dalibor Janek.

Katolictví na rozpácích

Okolnost, že se nová kampaň proti Československu přenesla už i na církevní pole, není příznačná jenom pro „přátelský“ záměr Třetí říše vůči nám, ale přispívá také k pochopení konfliktu mezi Vatikánem a fašistickou ideologií na obou koncích osy. Začátkem tohoto měsíce uveřejnil „Angriff“ úvodník proti pražskému arcibiskupovi dr. Kašparovi a krátce potom následovaly v henleinovském tisku velmi průhledné narážky na lorda Runcimana, protože je prý — věřící katolík. Kardinál dr. Kašpar dopustil se vskutku velkého provinění, připomněl-li některým německým kněžím smysl posledních papežských výroků. Zdůraznil-li papež universality, bylo to dosti jasné odsouzení šovinistického opojení, jemuž nepropadl jenom prelát Hilgenreiner, ale i mnozí jiní němečtí kněží. A mluvil-li papež o rovnosti všech lidí před bohem, jak se to dá srovnat s učením o nadřazeném národu, jehož nynější režim neuznává ani občanskou rovnost před světským zákonem? Protože kardinál dr. Kašpar je Čech, měl „Angriff“ okamžitě dvojnásobnou záminku: bylo mu dopřáno hřmát proti českému teroru a dotknout se také katolické církve.

Katolíci v totalitních zemích mají už dost zkušeností, aby nepochybovali o zásadním konfliktu mezi křesťanským věrovyznáním a fašistickou ideologií. Jinak je tomu v zemích, kde jsou jenom strany, shlížejší se v totalitě, ale politický řád je jiný. Tam se mnozí katolíci snaží smířit oheň s vodou, popírajíce fyzikální zákony: domnívají se nebo aspoň předstírají, že je možné i to, aby se voda nevypařila a oheň nezhasla. Když se strana německých křesť. sociálů podřizovala Henleinovi, dovolával se prelát Hilgenreiner příkladu vídeňského kardinála Innitzera, ale pak jsme se již nedověděli, co říkal odsouzení ve vatikánském rozhlasu. Slovenští nebo

maďarští radikálni autonomisté obchádzajú tento rozpor veľmi opatrne a musí-li už odpovedieť, pak se vyhnu zásadnému smyslu veľmi povrelné: dokazujú, že konflikt medzi katolíckou cirkvňou a fašistickou ideológiou je pouze dočasný, že se poměr urovná a že se diktatury s Vatikánem smíří. Zkuste sledovat radikálně-autonomistický tisk třebaš celý měsíc a uvidíte, že pronásledování katolíků v Německu prostě zamlčuje — tak jako zamlčuje projevy proti katolícké akci.

Většina radikálních autonomistů uklidňuje zřejmě své katolícké svědomí poučkou, že účel svěťí prostředky. Je to spekulace velmi prostoduchá, která vůbec neodpovídá tradici katolícké církve. Říkají-li si tito lidé, že nejdřív chtějí dosáhnout cíle a pak si už poměr k církvi upraví po katolícku, zapomínají, že se církve zařizovala vždycky na dlouhou dobu a že byla sice velmi pružná v taktice, ale tím tvrdší a neústupnější v zásadách.

K. Synek.

SdP chce získat čas

Není tomu dávno, co sudetoněmecká strana a s ní říšsko-německý tisk a rozhlas obviňovaly vládu, že úmyslně protahuje jednání o národnostním statutu. Dnes je to SdP, která všemi prostředky se snaží jednání protáhnouti a ztížit. Byly doby, kdy sudetoněmecká strana prohlašovala, že jménem sudetoněmecké národní skupiny má právo mluvit a jednati jenom Führer Henlein. Ale v době, kdy otázka německé menšiny u nás vstoupila do aktuálního stadia, dlí Führer Henlein většinou mimo republiku. V těchto dnech bylo uvedeno, že za celý půl roku měl předseda vlády Hodža dva dny volno. Bylo naopak vypočítáno, že Henlein strávil 200 dní za hranicemi. Otázka, kdo tyto cesty platí, zůstala nezodpověděna. Ale jisto je, že k těmto 200 dnům v cizině přibýlo v poslední době několik nových desítek dní, ztrávených hlavně v Třetí říši. Je to nápadné i henleinovcům, kteří mají pro to řadu vysvětlení, která by nesvědčila o vzrůstu autority K. Henleina doma i v cizině; ale tolik je jisté, že v době pro sudetské Němce velmi významné nepovažuje jejich vůdce K. Henlein za účelné být u svých lidí. Čeští politikové v tomto roce nevědí, co je to trochu oddechu. Vůdce sudetoněmecké strany dává však přednost pobytu v říši. Je to úmysl K. Henleina či je to vůle Berlína? Považuje SdP jednání v Praze za tak zbytečné, že v něm nechce exponovati svého Führera?

Když je vhodná příležitost k jednání, snaží se SdP hromaditi překážky. Chce získat za každou cenu čas. Dlouho slibovala, že přijde den. . . Ale neví, jaký den bude a kdy přijde. Ví jen, že to nezávisí na ní. Proto přešlapuje na místě a hází klacky pod nohy každému, kdo přijde s nějakým konkrétním návrhem. I kdyby někdo dnes přistoupil na vše to, co chce SdP, přišla by SdP a řekla by: to, co jsme chtěli včera, dnes už nechceme, dnes už chceme něco docela jiného.

V. G.

Das tschechische Volk soll glauben . . .

Podle vzoru „Českého Slova“ zavedly i jiné pražské noviny denní rubriku, v níž přináší citáty z jiných novin. Kdežto v českých listech slouží tato rubrika prostě zpestření obsahu a podle toho se také nazývá „Deset nejzajímavějších výroků“ nebo „V jedné větě“, řekli si redaktoři „Zeitu“, že i tato rubrika — třebaže je to český vynález — může sloužit germánským cílům. Poněvadž Hitler v jedné své řeči prohlásil, že vinu na rozeštvávání národů v dnešní době nese demokratický tisk, řízený židy a bolševiky, a poněvadž i Henlein obvinil český demokratický tisk, že si nepřeje národnostního dorozumění a šťve proti všemu německému, rozhodli se redaktoři „Zeitu“, že budou denně dokládat toto tvrzení citáty z českých novin. Tak vznikla rubrika „das tschechische Volk soll glauben, dass . . .“, v níž se autentickými citáty dokazuje, jak český tisk obelhává český národ, jak mu namlouvá, že Češi nejsou opuštěni, jak přináší hrůzostrašné zprávy o nacionálním socialismu, jak velebí bolševismus, — zkrátka, jakým absurdním věcem má český národ věřit. Čtení této rubriky je velmi zajímavé, neboť ukazuje vlastně, co má „das deutsche Volk glauben“. Můžeme si aspoň zjistit, na jakých zprávách záleží redaktorům „Zeitu“, aby se o nich Němci domnívali, že jsou vyhané nebo falešné.

V pátek, dne 12. srpna, četli jsme v této rubrice následující citát z „Večerního Českého Slova“: „dass . . . im Jahre 1940 durch die Umělecká Beseda eine Ausstellung der tschechischen Gotik in Prag eröffnet wird.“

Opravdu, jaké absurdní a drzé tvrzení! Tomu má český národ věřit! Není to důkaz, že úkolem českého demokratického tisku je pouze štvát a obelhávat ubohý český národ?

Das soll das tschechische Volk glauben! Neboť redaktoři „Zeitu“ jsou přesvědčeni, že roku 1940 budou členové Umělecké Besedy kopat hlinu v Dachau — a zbudě-li v Praze vůbec nějaká místnost k pořádání výstavy, pak že to bude nanejvýš výstava německé gotiky!

K. N.

SdP v podzemí

Kdyby byl vzestup průmyslové výroby aspoň přibližně takový, jako rozmach ve výrobě politických memorand, která SdP neustále předkládá, měli bychom méně starostí. Henleinova strana odevzdala nejdřív memorandum vládě, pak lordu Runcimanovi, vydala dvě brožury a nyní už oznamuje pamětní spis o neblahé rvačce, jež si vyžádala lidský život a poskytla německé propagandě záminku k novému útoku. Mysleme si o vedení SdP cokoli chceme, agitační hbitost mu upřít nemůžeme. Tiskový úřad SdP dovede zásobovat zdejší henleinovské noviny i říšsko-německou propagandu. Ze zkušenosti víme, že při tom stačí ještě sepisovati oběžníky a vydávat pokyny pro „vnitřní“ potřebu. Ledaže bychom se myšlili, připisující tuto činnost tiskovému oddělení a nikoli zvláštnímu štábu, který se stará o údernou organizaci a politickou výchovu v Henleinově straně. Zdá se, že pravděpodobnější je druhá eventualita, poněvadž dokument, který se dostal do rukou německé sociální demokracie, svědčí dosti jasně o existenci zvláštního oddělení, které pracuje naprosto nevěřičně.

Oběžník, který vydal krajský „vůdce“ SdP v Trutnově, prozrazuje, že se Henleinova strana naučila již pracovat prostředky podzemního hnutí, kolem něhož se vytváří vždycky zvláštní ovzduší. Tam, kde se již nepoužívá obyčejné poštovní dopravy, kde začíná styk pomocí krycích adres a všelijakých šifrovaných klíčů a značek, tam se uplatňuje nekontrolovatelné spojení prostřednictvím kurýrů a šíří se nálada, která má blízko k divokému romantismu. V sousedství žije obyčejně vyzvědačství a konfidenství. Situace bývá ještě horší, může-li se vnitřní teroristická síť opřít o úderné oddíly a jiné formace se zvláštním posláním. Přiznáváme, že jsme sami netušili, jak rychle se splní naše předpověď, ale, bohužel, potvrzení přišlo příliš brzy. Ve dvou dnech dvojitý útok na politické odpůrce, třebaš to byli Němci. A v zápětí? Oběžník, který ilegálními skupinám F.S. ukládá, aby zprávy a dotazy posílaly jenom kurýrem, aby se v srpnu připravily na pohotovostní výzvu F.S. a podávaly informace o zaměstnanosti v závodech, o povolání na vojenské cvičení a ovšem o zesílení policie a četnictva. Nedivte se, prosím, šeptala-li dosud henleinovská propaganda o 21. květnu, pak o 12. červnu a 15. srpnu, prodlužující nyní „termín“ do 15. září. Podzemní organizace musí určovat blízké cíle a lhůty — jinak by přece ani členové neuznávali její činnost.

Věřejnost patrně podceňuje tento rys v politice SdP. Jinak by veřejné mínění reagovalo živěji — příslušné orgány také. A Henleinova strana by nemohla tak snadno vyvolávat „incidenty“, kdykoli je potřebuje.

ks.

Kde náš průmysl zaspal

Sledujeme-li inserci odborného i denního tisku, shledáme, že se v poslední době stále častěji hledají pro nejrůznější průmyslová odvětví mladí chemikové. Zatím co akademikové téměř všech oborů si stěžují na nedostatek existenčních příležitostí pro přebytek absolventů, techniků chemických je nedostatek.

Tento stav by se zdál záhadným, kdybychom neznali poměr většiny našeho průmyslu k výzkumnictví. V době, kdy ve všech průmyslových zemích světa už dávno byla chemie postavena na prvé místo ve výrobní organizaci, u nás se ještě stále díváme na chemika a jeho laboratoř jako na balast, na nerentabilní položku ve sloupku režie. Pro tento názor náš průmysl už musil vyslechnout tak mnohou oprávněnou a často ostrou kritiku.

Mohli bychom uvedené stanovisko uvést jako jednu z ukázek konservativního nazírání a neprozíravosti našeho průmyslu. Tady nejde jen o to, že řada schopných mladých lidí se vyhnula tomu oboru jen proto, že továrny měly nebo mají laboratoře jen podle oprýskaných tabulek, tady nejde jen o soukromohospodářský zájem těch podniků, které by díky objevům, zlevnění výroby a tím lepší kalkulaci zvýšily svoji konkurenceschopnost a tím svoje zisky, tady jde o v á z n ý z á j e m celostátní.

Dr. Ing. Rezníček otiskl v „Elektrotechnickém obzoru“ v březnu t. r. svoji přednášku o nedostatecích elektrotechnického výzkumnictví a zkušebnictví. I když měl na mysli spe-

ciální obor, prece v jeho prednášce naléžame miesta, ktorá majú do té miery všeobecnou povahu, že je lze vzťahovať na priemysl vschery. Prof. Rezníček říká:

„Je známo, že náš radiopriemysl je nebezpečne závislý nejen na cizích licenciách a patentoch, ale i na cizích surovinách. Podobne je tomu u žiaroviek, neonových a elektronových lamp. Tyto ohromné kapitály, odchádzajúce v jednej alebo druhej forme do ciziny, nejsou jisté našemu priemyslovému štátu ke cti. Ale není to jen otázka peněz. Je to přímo otázka hospodárskej samostatnosti, otázka našej duševnej závislosti na cizine. Kupujeme rozum v cizine, zatím co naši inženyři, miesto samostatného, iniciatívneho tvorby, jsou odsuzováni k smutné úloze kopírování cizích výkresů a užívání cizích výrobních metod. Nevzchopíme-li se co nejdříve, odvyknou naši inženyři samostatné práci, odvyknou si tvorit. Naše závislost na cizine lavinovité poroste. A prece naši inženyři jsou při nejmenším tak dobří, jako inženyři cizí. Ovšem, aby mohli tvorit, musí k tomu dostat potřebné pomůcky. Dnes už nestačí kružítka, tužka a papír, dnes je zapotřebí důkladné laboratorní přípravy a organizovaného badání ve výzkumných ústavech.“

Prof. Rezníček uvádí bezpočet konkrétních prípadů. Zná prípad, kdy vynálezy, k nimž se naši inženyři jako zázrakem dopracovali, musily být zkoušeny v zahraničních laboratořích. Že jsme tím dávali cizine k dispozici své myšlenky a technické nápady, že tím v podobě vysokých poplatků cizine pomáháme vydržovat její pokusnictví, že naproti tomu u nás na vedoucích místech v priemyslu i obranném máme cizince, to považuje prof. Rezníček za politiku špatnou.

Abychom jeho kritiku doplnili príkladem ze zkušenosti. Velmi talentovaný inženyř predložil disertační práci, která překvapila profesorský sbor techniky, poněvadž v práci nešlo o nějaké známé jen nově vědecky zpracované náměty, ale o věci, které se dotýkaly několika zcela nových, teprve k patentování přihlášených věcí. Bylo jasno, že práce sama je východiskem pro celou řadu důležitých objevů a bylo nepochybné, že autor je jedincem, který má budoucnost, bude-li mu dána příležitost. Významný profesor prosadil přijetí nového doktora k vedoucí naší firmě. Mladý muž však velmi brzy seznal, že vschery patenty, objevy atd. jdou do závodu ze zahraničních laboratoř a konstrukčních kanceláři a že u nás bude jen plány kopírovat. Jeho naděje byly ty tam. Zapadl jako mnoho jiných.

Opakujeme znovu: v chemii a výzkumnictví vůbec je budoucnost našeho priemyslu a tím i našich příštích světových úspěchů. Budujme státní i soukromé laboratoře! Dejme mladým inženyřům příležitost zvodit a předhánět kolegy cizí!

E. A.

Nové cesty sovětské výuky.

Stalinism, který zatlačil revoluční komunism, neprojevil se jenom ve změně názorů na „kapitalistické“ státy, což v praxi vedlo ke vstupu do Společnosti národů. Ve všech oborech došlo k podstatným změnám. V priemyslové výrobě to je osobní odpovědnost ředitele podniku, šéfa továrenského oddělení, mistra v dílně proti kolektivní odpovědnosti volených orgánů, plat podle zásad akordních s příznáním prémie za zvýšený výkon proti jednotné úpravě platu bez ohledu na výkon, v zemědělství uznání osobního majetku, byť i omezeného, pro kolchozníky, pro vschery občany SSSR příznání práva ukládati penize ve státní bance, ochrana dědiectví a mnohá jiná opatření, která do stalinismu platila za kontrarevoluční.

Stalinism mocně zasahuje i do sfér duchovního života. První úder, velmi rozhodný, byl veden v oboru historie. Stalinci odsoudili dosavadní kurs, který zamítal šmahem vše, co bylo ve spojení s carismem a líčil dobrý před říjnovou revolucí jako období pokoření a útlatku bez sebemenšího jasnějšího okamžiku. S teoretikem tohoto směru, Pokrovským, který byl odstraněn, zmizela do propadlístě každá snaha jít po této cestě. Dnes se v sovětských školách vyučuje podle nových metod. Sovětské študenti se na příklad dovídají o velkém caru Petru I., o mocném národním hnutí, které vedlo pod praporem samodržaví k heroickému odporu proti Napoleonovi, o výtečném válečníkovi Kutuzovovi atd. Pro široké davy lidu byl známým finančním nákladem natočen film „Car Petr Veliký“, jímž se napomáhá změně názorů.

Velmi vážně se v minulých týdnech diskutovalo v učitelských a literárních kruzích i na stránkách literárních časopisů i revuí o nové učebnici historie literatury. Vdova po Leninovi, paní Krupskaja napsala článek, v němž mimo jiné konstatuje: „Historie stála dosud v koutečku. Nyní, kdy je věnována historii zvláštní pozornost, kdy jsou vybrány nejlepší síly, aby napsaly učebnici historie, bude snadno uskutečnit

kurs historie literatury. Je důležité, aby študující znal dobu, ve které bylo napsáno to neb ono klasické dílo. Bez toho nebude pochopeno.“

Zobin, učitel literatury na 13. škole petrohradského rayonu města Leningradu, kritizuje dnes platné učebnice velmi ostře: „Dnešní učebnice neprobouzejí lásku k literárnímu umění; ještě hůře: zabíjejí zájem k umění. My, učitelé literatury, jsme upozornili několikrát národní komisariát osvety na nezpůsobilost učebnic. Hlas učitelstva nebyl slyšán.“

Zobin vytýká, že študentstvu 8., 9. a 10. třídy střední školy se nedostává přehledu o ruské literatuře z minulosti. Tak v 8. třídě se ústní tradice počíná „Iljou Muromcem“. Hned potom se přichází k „Pisni o pluku Igorově“. Po této se študenti provádí z XII. století ihned do století XVIII. Zobin podotýká, že tím u študentstva vzniká dojem, že mezi XII. a XVIII. věkem ruská literatura neexistovala. Autor je nespokojen statemi o Džerdžavinu, Žukovském, Puškinovi. Žádá vydání nových učebnic, ve kterých nesmí scházeti úplné biografie a kritické rozboru autorů vschery národů v SSSR žijících.

Profesor literatury, S. Gurěvič, žádá, aby do učebnic byli pojatí i autoři, o nichž se dosud nesmí učiti. Mezi jmény čteme také: Garšin, Korolenko, Leskov a A. N. Tolstoj.

Jiný účastník diskuse, Raichin, žádá: „V učebnici pro 8. třídu musí být zvláštní kapitoly o Mollěrovi, Byronovi, v učebnici pro 9. třídu o Balzacovi, v učebnici pro 10. třídu o Puškinovi, Shakespeareovi a poesii národů SSSR.“

O autorech 19. a 20. století píše: „Carské Rusko bylo macechou nejlepších synů národa. Zničilo Radiščeva, otrávil Puškina a Lermontova, zadusilo Rilejeva, v rozpuku tvrdí síly vehnalo do hrobu Bělnského a Dobroljubova, umučilo na katorze Černyševského, vězením a vrazením do vojska se pokusilo zničit genia Ševčenko, donutilo uprchnout Hercena, do blázince přivedlo Garšina a Glěba Uspenského, pronásledovalo Gorkého. Ukázat tragický osud těchto velikánů, vychovat v naší mládeži pýchu nad autory, kteří tvorili, nehledě k perspekci, díla, že se jimi svět nadchl, to je první úkol autorů učebnic.“

Sovětský svaz kráčí pevně po cestě vnitřní pacifikace. Je to dokladem vnitřní síly tohoto nového státního typu. Odmítá i pozůstatky revolučního radikalismu, a i když z něho vznikl, včleňuje se čím dále tím více do fronty demokratických států, jejímž se stává silným sloupem.

Josef Žalský.

politika

Pavel Vilémský:

Co má Duce proti židům

„Národní hrdost Italů neměla nikdy zapotřebí utíkat se k rasové horečce. Antisemitismu v Itálii neexistuje. Italové židovské národnosti dokázali, že jsou dobrými spoluobčany a bili se statečně ve světové válce. Mnozí mají odpovědná místa v armádě a v bankách. Několik italských generálů jsou židé.“

Je tohle snad kritická odpověď protifašistického italského emigranta na novou antisemitskou kampaň italského režimu? Nikoli: to je programové prohlášení samého Duce. Stojí v „Rozhovorech s Mussolinim“ od Emila Ludwiga.

Jak známo, vyhledal si Mussolini mezi všemi spisovateli na světě právě Emila Ludwiga, žida (jeho otec byl výtečný německý lékař Cohn), aby světu prostředkoval obraz Duceho a jeho myšlenek. Mussolini sám osobně kontroloval a ověřoval každou stránku rukopisu. Italské vydání této knihy platí v domovině za oficiální pramen studia.

Toto ostře zahrocené odmítnutí antisemitské rasové nauky není ojedinělý výrok Duceho. Všechny Mussoliniho výroky o podstatě a praxi fašismu jsou protkány formulacemi stejného smyslu a jsou právě tak zřetelné. Ba naopak, je nápadné, že Mussolini, který skutečně nepatří mezi ztrnulé dogmatiky a byl vždy ochoten

vyměnění včerejší zásadu za dnešní, třeba byla docela opačná, hlásaje ji pak stejným prudkým tónem člověka, který je neomylný — je tedy nápadné, že Mussolini v této jediné otázce zastává od samého počátku své politické kariéry týž nezměněný názor. Jako by byl stále ještě liberální socialista z roku 1913, prohlásil na příklad Duce v roce 1932 na první stránce „Popolo d'Italia“, když vyšla statistika o množících se manželstvích mezi italskými židy a italskými ne-židy:

„Tato data jsou důkazem a ospravedlněním skutečnosti, že v Itálii neexistuje protižidovské hnutí. Každý upřímný Ital musí vítati tato smíšená manželství. Podávají dokonalý důkaz o občanské a morální rovnosti Italů, necht' je jejich původ jakýkoli.“

Kdyby byl chtěl některý spisovatel vyličiti Duceho jako přesvědčeného protivníka antisemitismu, byl by měl právě tak vděčnou jako snadnou práci, kdyby se byl řídil Mussoliniho řečmi, články a praktickými skutky. Materiálu je celá spousta. A evropští židé, kteří pod každým jiným fašismem trpěli, přijímali Mussoliniho shovívavost s hlučnou vděčností. Kromě těch židů, kteří bojovali proti Mussolinimu z politického přesvědčení — na příklad socialisté — nalézal Mussolini u židů nejen to, čemu se říká: „dobrý ohlas v tisku“, nýbrž často i skutečnou pomoc, jako zahraniční půjčky Rothschildů, Warburgů, Američana Otto H. Kahna — anebo třeba nezaplacitelnou propagandistickou půjčku pana Emila Ludwiga. Tato vděčnost měšťáckých židů za Mussoliniho zjevného nepřátelství proti rasovému antisemitismu vynášela jim prudký hněv v protifašistických stranách a mezi protifašistickými publicisty. Jeden z nich formuloval svůj hněv touto větou: „Tento druh židů namítá proti infámnosti něco jen tehdy, nemůže-li se jí sám zúčastnit.“ (Ostatně existuje mezi sionisty velká politická skupina — „revisionističtí sionisté“ pana Jabotinského — kteří pana Mussoliniho přímo zbožňují.)

V Itálii nalezl Mussolini mezi židy oddané a nadšené spolupracovníky. Několik italských ministrů byli židé: ministr financí Jung, státní sekretář pro zahraniční věci Suvich, hospodářský poradce Volpi. A právě v čele armády stáli v italském fašismu velmi často generálové židovského původu. Nikdy na příklad nebylo důrazně popřeno apodiktické tvrzení, že jsou Balbo a Graziani — dva nejpopulárnější maršálové italské armády — židé. (Při této příležitosti jenom krátký snímek beznadějně intelektuální a morální džungle naší doby: právě nyní, tedy už po vyhlášení nové protižidovské vlny italského fašismu, navštěvuje Balbo v státním poslání Berlín. Je tam uvítán Göringem a jeho spolupracovníkem generálem Milchem, který je italskému maršálu přidělen jako osobní průvodce — a Milchův otec byl žid!)

Nejen židovstvo, ale i ostatní svět stojí tedy naprosto užasle nad novou skutečností, že Duce nařídil ostrý výpad proti židům. A tento výpad byl nejenom nařízen, ale také se provádí všemi obrovskými mocenskými prostředky. Nejnovější události jsou známy a není třeba je opakovat. Ale na první pohled zůstávají neprůsvitné motivy. Co pohnulo Duceho, aby právě tento bod svého programu tak vášnivě změnil? Je d i n á motivace v š e c h Mussoliniho podniků není n i k d y nic jiného, než pocit, že zamýšlené opatření přinese praktický prospěch zabezpečení a upevnění fašistické moci. Oporhování dogmaty a idealistickými prin-

cipy, nerozpačité využití j a k é k o l i výhody — to je věc, kterou na Mussolinim chválí především jeho obdivovatelé. Jaký užitek slibuje si tedy Duce z protižidovské kampaně? Co má najednou proti židům?

Realistická motivace nově zrozeného italského antisemitismu byla napřed dokonale neprůhledná. Naopak, v posledních týdnech se Ducemu — a často velmi přesvědčivě — dokazovalo, že jeho tažení proti židům nemůže přinést prospěch, zato však citelnou škodu italskému fašismu.

V první řadě se dokazuje, že svůdný výsledek štvání na židy nemůže v Itálii nikdy docíliti u obecnstva takového úspěchu, jako pogromová propaganda v jiných zemích. V Německu na příklad mohlo se přece jenom 100 Němců cítit ohroženo jedním celým židem, v Rakousku dokonce 30 Rakušanů se mohlo domnívat, že jeden žid je znásilní. Ale jak máme věřit Italům, kteří jsou přece docela realisticky myslící národ, že 45.000 italských židů je takové fantastické nebezpečí pro národ, který čítá 45 milionů? Poměr mezi židy a ostatním obyvatelstvem je v Itálii pro antisemitickou propagandu beznadějný — 1 : 1000! Na světě žijí 2 miliardy lidí, mezi nimi 16 milionů židů. Poměr mezi židy a ne-židy je tedy průměrně 1 : 125 na celém světě. Ale v Itálii je 1 : 1000 — tedy osmkrát menší. Ani mezi papuánskými černochoy nemůže žít mnohem méně židů než v Itálii. Skoro žádná země na světě nemá (ve smyslu protižidovských požadavků) takové příznivé složení obyvatelstva. Je-li z 45 milionů 45 tisíc židů, nedá se dobře mluvit o proslulém vytláčování „arijců“ židy. I kdyby celých 10.000 výdělečně činných mužů — tolik je jich asi v Itálii z celkového počtu 45.000 židů — byli právníci, lékaři, obchodníci, bankéři, spisovatelé, herci, majetníci obchodních domů, profesori, psychoanalytikové, hudebníci — kdyby tedy vykonávali všechna povolání, jejichž přeplnění židy se jim jinde tak vášnivě vyčítá — ani pak by tato okolnost, která v jiných zemích tvoří z antisemitismu odrůdu „boje o existenci“, nemohla hrát velikou úlohu. Neboť v těchto oborech je v celé Itálii činnno určitě dvacetkrát, ba třicetkrát víc lidí, než je v Itálii výdělečně pracujících židů v ů b e c.

Odkud má zde tedy antisemitismus čerpat své proslulé „věcné argumenty“? Počinání skoro beznadějně — tím beznadějnější, že se židé, jak známo, od žádného evropského národa ani vnějškově tak málo neliší, jako od Italů. Italové nosí přece velký fašistický odznak v knoflíkové dírci, když cestují do Německa, aby neměli na ulici nepřijemnosti. Ostatně se italští židé dříve a důkladněji asimilovali, než židé kdekoli jinde v Evropě. Bydlí tam už 2000 let a snad ještě déle (již římská císařovna je dováželi). Staří Římané se učili dějinám od Josefa Flavia a míšení bylo v Itálii již dva tisíce let naprosto samozřejmé. „Východní židé“, na které se v jiných zemích tak ráda svaluje odpovědnost za antisemitickou nemoc, nestěhovali se nikdy do Itálie. A skutečně — v Itálii ještě žádná politická strana nepřipadla na protižidovskou myšlenku, ba ani fašistická. Ta dokonce méně, než druhé, protože právě ona stavěla poměrně více židů do politického popředí, než bylo do té doby v Itálii zvykem. O důvod více, aby nečinila nyní židy odpovědnými za všechna neštěstí.

A pak — kolik potlesku lze už sklidit v Itálii, postavili se před „židovskou rasu“ její jediný protějšek: „severská“ nebo „germánská“ rasa? Seveřané a Germáni nejsou věru v Itálii populární, rozhodně mnohem

méně, než židé! Co si myslelo těch několik universitních profesorů, kteří nyní formulovali fašistický rasový program, povyšující Italy na „severskou rasu“?

Na základě podobných úvah došli kritikové nejnovějších teoretických a praktických „obratů“ Mussoliniho k závěru, že Duce prostě chybil. A proč? Aby podal svému spojenci Hitlerovi důkaz o nerozlučném přátelství, který na věřícího a doslova nábožensky posedlého antisemitu Hitlera musí učiniti velký dojem. Kdyby tato motivace byla správná, dokázala by taková přemíra láskyplného namlouvání — míní mnozí — jak velice se v krátké době změnily úlohy mezi Německem a Itálií, jak velmi se musí dnes Mussolini namáhat, aby nalezl u Němců vlídnou sympatii. Tolik, že pro psychologický účín na Hitlera riskuje reální nebezpečí. Jednak nemá antisemitský obrat žádné vyhlídky (tvrdí kritikové), aby zlepšil v Itálii postavení fašismu, jednak zhorší jeho posíci mimo Itálii: stále ještě mají židé hodně vlivu právě v těch zemích, kde Itálie ustavičně hledá možnosti půjčky. Aby upevnil Hitlerovu přízeň, zmenšil si Mussolini naději na úspěšnou dohodu s anglosaským světem. Kritikové dospěli k takovému výsledku: patrně se uvnitř „osy“ od připojení Rakouska rovnováha tak beznadějně přiklonila v Hitlerův prospěch, že se Mussolini, s hlediska italského imperialismu, dopouští chyb, a je nucen doplácet jednostrannými a zbytečnými ústupky.

Můžeme si dodat odvahy a pochybovat, zdali „il Duce a sempre ragione“. Naproti tomu doporučujeme velmi naléhavě nepochybovat o Mussoliniho mocensko-politické inteligenci. Nahlížíme-li na celou věc s opatrností, kterou doporučujeme zkušeným obětem mussolinského „sacro egoismo“, shledáme, že i zbrusu nový antisemitismus Duceho má ještě jiné vyhlídky, než kritikové připouštějí.

Prohloubení italského konfliktu s anglosaským světem je beze sporu nevyhnutelný následek celé kampaně. Není právě tento spor skutečným motivem? A nebyl i druhý konflikt, který přijde bezprostředně v zápětí, totiž konflikt s katolickým, věřícím světem Vatikánu — vědomě vyvolán? Mussolini určitě nemohl počítati s tím, že by papež, který se zřejmě rozhodl jíti v boji proti nacistickému rasovému mythu do historicky významných důsledků, přijal bez boje rozpolcení katolického systému víry, děje-li se v jeho nejbližší blízkosti, uprostřed přísné katolické Itálie. Nebezpečné proklamování pohanského rasového učení za základní zásadu italského fašismu nemůže být pro hluboce katolickou Itálii věcí pouhého rozmaru. Zasaňuje-li Mussolini, který v těchto věcech udržoval šestnáct let přísnou neutralitu, tak náhle do sporu mezi křesťanstvím a pohanstvím, musí mít pro to velmi naléhavé důvody. Snad je pochopíme velmi snadno, zjistíme-li „geometrický střed“ všech bodů, v nichž se konflikt s Anglií doplňuje konfliktem s křesťanstvím. Takový geometrický střed totiž opravdu existuje. Je to mohamedánsko-arabský svět.

Ano, Mussolini bije židy — a má na mysli Angličany. Táží-li se židé, co proti nim najednou Duce má, nechť hledají odpověď v nešťastné zemi, o níž se domnívali, že v ní našli domov: v Palestině. Krev, která tam nyní teče, má oslabit Anglii. A toto hrozné vraždění v Palestině, to je pouze začátek. Palestinským ohněm má rozhořet celý obrovský arabský svět k boji proti Anglii. Židé jsou pouze zápalnou látkou prvního

výbuchu — koncepce velkého hráče sahá daleko za Palestinu: „svatá válka“ mohamedánů proti Anglii (a ostatně i proti Francii). Tento „Jihad“ byl v r. 1914 velkou spekulací vilémovského Německa, které si od obrovsky rozšířené sítě agentů slibovalo rozbourání celého mohamedánského světa a rychlý rozpad anglického imperia. Že se v arabském prostoru skutečně odehrála nejnapínavější a snad i nejdůležitější část světové války, ví patrně ještě dnes každý čtenář, vzpomene-li si na tajemného a světoznámého „plukovníka Lawrence“.

Strašidlo „Jihadu“ — svaté války arabských obrovských oblastí proti „džaurům“ — křesťanským cizincům — obchází znovu. To není nijak fantastická myšlenka. V politické praxi totiž znamená: budou-li mít Angličané plné ruce práce v Arabii a v Palestině, Francouzi v Syrii, Alžíru, Maroku a Tunisu, dopřejí si „dynamické mocnosti“ v Evropě všelijaký žertík. Má-li však někdo ponoukat mohamedánský svět k „svaté válce“ proti křesťanství, může hrát roli „bohem vyvoleného ochránce křesťanství“? Pohleďte jenom na upřímného katolíka Durycha, jak málo si láme hlavu skutečností, že Franco s Maury hubí katolické Basky — v zájmu křesťanství ovšem! Křeč fanatické nenávisti „levých“ k „pravým“ dala Evropě tak ztrnouti intelektuálně i morálně, že Evropané, choří slepou nenávistí, takové maličkosti vůbec nevnímají.

Evropský „dynamismus“ chce dostat do pohybu arabskou lavínu: to je rozluštění záhadné nové politiky Mussoliniho. Arabskému světu, který nenávidí židy skoro právě tak, jako křesťany, dává se jasný a srozumitelný signál: „Nevidíte, kde jsou vaši přátelé a kdo jsou vaši nepřátelé? Jsme naprosto svorní proti židům! Vzhůru — s námi proti ostatním!“ Můžeme se spoléhat na umění fašistické propagandy, která Angličanům v obrovském arabském prostoru rozlítla už všelijaký požár: zaplatí deficit, který na jedné straně protizidovský obrat Mussoliniho sebou určitě přinese, obrovskými úroky na straně druhé. Nelze totiž přeceňovat protizidovskou zuřivost Arabů. Není o mnoho menší, než zuřivost, se kterou by Arabové byli ochotni vyhladit křesťany. Dej bůh, kterého pánové druhu Durychova vtahují obyčejně do takových hrozných záležitostí, abychom tuto spoušť nezažili!

Antisemitismus byl na světě. Tu radili antisemité židům, aby se už nepokoušeli asimilovat se, nýbrž aby se vystěhovali do Palestiny. Židé odešli do Palestiny. A poněvadž tam nyní jsou, propukne antisemitismus se zdvojenou vášnivostí. Ubozí židé! Ubohá Evropa! Ubohé století!

národní hospodář

Dr. Karel Kříž:

Henlein, vůdce do bídy

Od svého vzniku používala Henleinova strana metod, jež byly téměř zcela totožné s bojovnou taktikou, kterou se hakenkrajclerská strana v Německu dostala k moci. Již na jaře 1935, před parlamentními volbami, kdy se Henleinova strana ustavila, docházely první zprávy o henleinovském individuálním i hromadném teroru, a vždy byl spojován se společenským bojkotem

a násilím. Tehdy především vynikal teror politický a sociální. Zaměstnanci byli nuceni jít do Henleinovy strany, když chtěli dostat práci anebo když ji nechtěli ztratit. To jsou známé věci.

Pohříchu jsme nedovedli o nich podávat soustavné zprávy demokratické cizině a nedovedli jsme dosáhnout, aby státní a veřejná administrativa projevila rozhodnost a energii v potírání těchto počátků, jejíž příčiny raději nehodláme rozbírat, rozvracela státní autoritu, ničila německé demokratické strany a rozkládala sílu odporu proti nacismu. K tomu nutno připomenout, že německé buržoasní strany bojovaly proti nacismu jen chabě, a že celá tíha tohoto boje spočinula na německé sociální demokracii. Její heroismus však našel celkem jen málo podpory. Tyto tři příčiny spolu s mocným psychologickým vlivem nacismu v Německu vedly k vítězství Henleinovy strany v parlamentních volbách v květnu r. 1935. Protože potrvaly i potom, jsouce dokonce posíleny psychosou, jež vznikla po anšlusu, a přímými zásahy Německa do našich vnitřních věcí, rostla Henleinova strana i nadále a její politická moc se stále stupňovala. Jaký bude další vývoj, nedá se zatím přehlédnout.

Taková byla situace letos na jaře. Nyní však vstupuje Henleinova strana do nového významného období, které může mít velmi zlé následky pro celé naše národní hospodářství a zejména pak pro hospodářské poměry v našich německých krajích. Henleinova strana stupňuje hospodářský teror takovou měrou, že se tím počíná pozměňovat hospodářská struktura německých oblastí. Zdá se, že hrozí nebezpečí, že tyto kraje upadnou v nedlouhou dobou opět do těžké bídy, jež by ovšem musila mít také politické a sociální následky.

Krise v Sudetech.

Stát věnoval sudetoněmeckým oblastem mimořádnou pozornost jak v rozdělení příspěvků k podpoře v nezaměstnanosti a ve všech podpůrných akcích, tak také ve veřejné i soukromé investiční činnosti. Toto úsilí, jež šlo do jisté míry i na vrub českých krajů, bylo provázeno mimořádnými těžkostmi, ale přesto se setkalo se značným úspěchem. Jak známo, měli jsme v celém státě r. 1925 pouze padesát tisíc nezaměstnaných, roku 1933 dosáhla tato číslice v ročním průměru tří čtvrtin milionu a vystoupila v některých měsících povážlivě blízko milionu. Protože třetina a polovina naší průmyslové výroby byla v letech prosperity vyvážena a protože v letech krise 1930—35 klesl náš zahraniční obchod o plných 72% svého objemu z r. 1929, čili téměř na jednu čtvrtinu, je naprosto jasné, že nejvíce musily býti krisí postiženy průmyslové kraje.

Největší nezaměstnanost a bída zavládla proto ve vysoce průmyslových krajích německých a českých. Politicky bylo této krise využito Henleinovou stranou do krajnosti, a světu se zdálo, že hospodářská republika německou menšinu utiskuje. Nedovedli jsme této lživé a zlovolné kampani dostatečně čeliti, ačkoliv mnohý z nás učinil zkušenost, že desetiminutový výklad spojený s přehlídkou číslic dovedl přesvědčit o skutečném stavu věci každého inteligentního cizince. Věsti protipropagandu proti henleinovským nepravdám by tedy nebylo bývalo těžké. Veřejný aparát však i v tomto směru zcela selhal. Čechům v kra-

jích tak průmyslových, jako jsou kraje německé, se totiž přirozeně vedlo stejně mizerně.

Je třeba říci, že tehdejší ministr sociální péče, německý sociální demokrat dr. Czech, výborně tuto problematiku ovládal a věnoval se svému úkolu přímo s dřívější oddaností. Také jeho nástupce, český sociální demokrat dr. Meissner a po něm nynější ministr ing. Nečas dovedli německým nezaměstnaným přidat — abychom to stylisovali co nejmírněji — protože chápali, že je to kromě sociální nutnosti také povinnost politická. V celku se proto pečovalo o nezaměstnané v německých krajích intenzivněji a nákladněji než o nezaměstnané v českých krajích. Dnes je čas, aby tato pravda, která byla tajena s ohledem na vnitropolitické poměry, byla řečena veřejně.

Výsledky se také dostavily. V nejhorším měsíci v únoru, bylo r. 1933 v německých krajích — totiž v těch, kde přes polovinu obyvatelstva tvoří Němci — na 338 tisíc nezaměstnaných. Roku 1937 klesl tento počet na 234 tisíce, tedy pod čtvrt milionu z jedné třetiny milionu, a r. 1938 dokonce na 185 tisíc! Nyní v červenci bylo v těchto německých krajích již pouhých 105 tisíc nezaměstnaných z celkového počtu 184 tisíc. Uvážíme-li, že rozsah našeho zahraničního obchodu je stále ještě o čtvrtinu menší než byl roku 1929, a že jde o oblasti, které měly ráz téměř ryze exportní, pak oceníme, jaká práce zde byla vykonána a jaké oběti musil stát přinést.

Svět počíná však nyní pociťovat mírné oslabení konjunktury, které se již projevuje ve Spojených státech amerických, v britské říši a zemích skandinávských. Také u nás první záchvěvy jsou již tu a tam patrné. Neznamená to, že letos vejdemo do hospodářské krise světového rázu, ale je pravděpodobné, že příští rok, nenastane-li v Evropě politické uklidnění, bude hospodářsky horší, než rok letošní. Činnost Henleinovy strany však představuje právě v této souvislosti ještě zvláštní vnitřní nebezpečí, které by tyto poměry dále zhoršilo. Je proto naléhavě nutno, aby hospodářskému teroru, který rozvíjí Henleinova strana proti všem nehenleinovcům, demokratům, židům a Čechům, byla věnována zvýšená pozornost.

Petschkova transakce.

Prvním signálem, hlásícím nebezpečí opět zhoršení hospodářských poměrů v sudetské oblasti, byla velká transakce, kterou se Petschkův bankovní dům zbavil obrovského majetku v severních Čechách. Znalci tvrdí, že tyto uhelné doly s veškerým strojním a ostatním inventářem mají hodnotu asi pět čtvrtí miliardy Kč, protože zásoby uhlí pod zemí jsou zvláště bohaté. Petschek však prodal tento majetek Živnostenské bance za pouhých 300 milionů Kč, takže na něm ztratil téměř jednu miliardu. Rozumí se, že okamžitá bilanční hodnota tím byla zaplácena, ale přece jen je to pouhý zlomek skutečné hodnoty, kterou tyto objekty mají s hlediska dlouhodobého.

Příčina tohoto útěku od majetku v německé oblasti je prostě v tom, že Petschek byl již syt henleinovských a protižidovských štvanic, a za druhé, že z vývoje událostí měl strach. Proti Petschkům se totiž postavili všichni jejich zaměstnanci, kteří své nacistické přesvědčení manifestovali na protižidovských henleinovských demonstracích. Byla to věc tím trapnější, že bylo obecně uznáváno, že Petschek zacházel vždy se zaměstnanci slušně, platil jim dobré mzdy a

nadto, že lidem, kteří proti němu henleinovce poštvali, svou dobrotou pomohl k jejich dnešním majetkům. Měli-li bychom to vyjádřit populárně, Petschek i jeho němečtí židovští ředitelé byli tím vším tak otráveni, že raději tyto objekty pustili z ruky. Nyní ovšem zavládlo mezi henleinovci zděšení, protože tak veliký majetek přešel do českého vlastnictví. Podobná příčina pohnula ostatně i židovské (německé) majitele Spirových papíren, které rovněž mají hodnotu přes miliardu Kč, aby přeložili generální ředitelství podniků z Krumlova do Prahy.

Podle zpráv, kterých se nám dostalo od zasvěcených lidí, stalo se již transakcí tohoto druhu přes dvě stě. To znamená, že německé obce ztratí příjmy z těchto podniků, neboť přírázky k daním a ostatní berně se platí v sídle ředitelství podniku. Ziskává tím ovšem především Praha. Německé kraje budou ochuzeny po stránce sociální, a jejich okresy a obce pocítí mnohamilionovou újmu.

Teror a jeho následky.

Současně postupuje teror i proti všem ostatním nenhenleinovským podnikatelům. Dnes jsou poměry již tak daleko, že tito lidé vybírají své vklady z německých peněžních ústavů, k nimž ztrácejí důvěru, a ukládají je v pražských bankách. Nechtějí také dávat vydělávat henleinovským peněžním institucím, které finančně i vlivem svých vedoucích úředníků pomáhají Henleinově straně. Staly se případy, že podniky uložily i své cenné dokumenty, smlouvy a listiny v pancéřových schránkách pražských bank. Podobně si počínají i strádalové, dokonce i ti, kteří jsou organizováni v SdP, protože se bojí, že politika Henleinovy strany povede jednou k bouřím, při nichž by mohl být jejich majetek ohrožen. Proto jej překládají do českých krajů.

Teror nyní zasahuje již nejenom obchodníky, ale i tak zvaná svobodná povolání. Velký podnikatel staveb řekl pisateli těchto řádek, že ztratil postupně všechny továrny, které mu po desetiletí zadávaly práci. Někteří tak učinili bez vysvětlení, někde mu dobrovolně řekli, že mu nemohou zadávat práci, která se děje tak veřejně, jako stavba budov, když z firmy by bylo patno, že stavitel je žid. Docela obdobné případy možno slyšeti od advokátů, kteří ztrácejí klienty, s nimiž byli po dlouhá léta ve spojení, jen proto, že buď tito advokáti nechtějí pracovat v SdP, anebo jsou „nearijci“. (Nacistická terminologie se totiž v našem německém území již tak ujala, že ji dokonce užívají nevědomky i židé, němečtí sociální demokraté a Češi.)

Obchodníci, lékaři, advokáti, stavitelé a podnikatelé, kteří nejsou organizováni v SdP, jsou úplně společensky izolováni a obchodně bojkotováni. Jeden lékař pisateli těchto řádků vyprávěl, co mu řekla pacientka, která až dosud chodila k jinému lékaři, který dnes však je henleinovským funkcionářem. Tento henleinovský lékař ji totiž vyšetřil a ohlásil tuto diagnosu: „Nic vám nechybí, jste jenom nervosní, ale to je docela neodůvodněné, protože vaše jméno nestojí na listině.“ O jakou listinu se jedná, ví každý, protože toto slovo „Liste“ je velmi populární. „Liste“ je seznam lidí, kteří mají být dáni do koncentračních táborů, jakmile se SdP zmocní vlády. Veřejně se mluví o tom, že první koncentrační tábor bude prý zřízen kdesi u Kraslic.

Žádný podnikatel, který není organizován v SdP, neví, co jeho personál zamýšlí. Rozumí se, že jsou také zaměstnanci, kteří jsou v SdP, ale mají svého zaměstnavatele, který není v SdP (buď proto, že je žid anebo Čech) rádi. I tito lidé musí být patrně v dobrém spojení se zahraničními nacistickými organizacemi. Svědčí o tom příhoda, kterou jsem zvěděl v jednom větším městě od jednoho podnikatele: Před 21. květnem přišel k němu jeho úředník a po jistém okolkování ho žádal, aby se na nic neptal a poslechl této rady: necht' odjede autem před 21. květnem s celou rodinou směrem do Prahy. Zmíněný zaměstnavatel je žid; úředník, o němž je tu zmínka, je mu velmi zavázán.

Hlučná protičeskoslovenská propaganda, kterou organizuje Německo a Henleinova strana, vedla ovšem k naprostému podlomení cizineckého ruchu v západočeských lázních. Hosté, kteří chtěli přijet z ciziny, dotazovali se telefonicky i písemně v hotelích, kde obvykle bydleli po léta, zda mohou přijet, zda se „mnoho střílí“ po ulicích. Jedna Berlínka mi pověděla, že v Berlíně jí řekli před odjezdem: „Vy jedete do Československa? Tam přece je hlad, nebudete tam mít co jíst!“ Jiná, která to slyšela, dodala: „Na hranicích mi řekli, abych nejezdila do Československa, že mám ještě čas obrátit, když jsem na říšskóněmeckém území. Jakmile přijedeme do Chebu, budeme prý musít vystoupit a já i moji dva hoši budou prý musít pracovat na opevňovacích pracích.“ Tato paní přijela ze Skandinávie a přivezla si s sebou — plynovou masku. Všichni tito lidé mluvili s pocitem nejistoty, šeptali a při tom se ohlíželi. Tak je pronikl duch teroru.

Zřejmě organizovány jsou i drobné příhody. Slovenský příbuzný jednoho židovského továrníka přijel do Chebu velkým americkým vozem, který ovšem nesl písmeno „S“ (Slovensko). Na náměstí obklopili vůz chlapi deseti až patnáctiletí, kteří žebrali takto: „Máme hlad, dejte nám něco jísti, Češi nám nedávají nic jíst.“ Šofér jednoho chlapce chytl a ptal se ho, proč to říká. Ukázalo se, že je to synek místního obchodníka a že považoval auto za švédské. (Švédsko má poznávací značku „S“ — ovšem ve štítku určeném pro poznávací značku státu, nikoliv provincie, což si hoši popletli.)

Nemá zajisté smyslu rozmnožovat v tomto článku příklady „propagandy“, jak ji nyní provádí Henleinova strana. Ale toto vše vedlo k podstatnému zmenšení cizineckého ruchu, k oslabení exportu z Československa, což opět především poškodilo německé průmyslové kraje, k útěku kapitálu ze sudetoněmeckých oblastí a k rostoucí nedůvěře, jež podlamuje podnikání a obchod.

Henlein vede tedy svůj lid do bídy. Bojkotují-li naši Němci dnes velkoobchody a továrny v českých krajích, od nichž nakupovali po celé generace — leckterí továrníci by o tom mohli snést celé knihy přímo groteskních dokladů — pak si musí uvědomit, že především oni budou poškozeni, protože jsou nesoběstační a je jich méně. Nelze ostatně pochopit, jaký je smysl této akce, když bez českého obilí, zeleniny, kukuřice, brambor a cukru nemohou tyto kraje žít, stejně jako nemohou existovat, nebudou-li jejich továrny a obchody prodávat do českého vnitrozemí a přestanou-li do sudetských lázní jezdit Češi, kteří letos tvořili dvě třetiny

hostů z oné třetiny, jež u srovnání s loňskem západočeské lázně navštívila.

Rozumní lidé na obou stranách, i ve straně Henleinově, počínají chápat, jaké nebezpečí se skrývá v této pošetilé akci. Jsou ochotní k dohodě, ke spolupráci, k přátelskému spojení jako rovní s rovnými. Je jim jasné, že rozbití republiky těmito prostředky vynuceno nebude, že však Henlein uvrhne do bídy právě ty německé oblasti, jimž s takovou námahou a obětmi pomáhal celý stát k hospodářskému zotavení. Následky tohoto nerozumu, založeného snad na komunistické „Verelendungstheorie“ (čím bude huře, tím spíše přijde revolva) se dostaví. Mlýny spravedlnosti melou pomalu, ale jistě. Jsme pevně přesvědčeni, že tito lidé, kteří vedou nevinný lid do bídy, budou své zlovolnosti litovat.

literatura a umění

Edmond Konrád:

Konec slavných Moskevských

(K úmrtí Stanislavského.)

Už devět let byl jevištní naturalismus oficiálně vynalezen a velikou módou berlínskou, když se do něho v Moskvě dal ochotník Konstantin Sergejevič Alexejev. Nicméně záslužné jméno Otto Brahma patří divadelní minulosti už mytické. Ale při úmrtí Stanislavského — pod tímto jménem každý divadelník Alexejeva zná — povzdech živé účasti zavanul celým přítomným divadelním světem tohoto těžkého roku 1938. A přece tomu bude v říjnu právě čtyřicet let, co si Stanislavskij otevřel svůj *Chudožestvennyj Teatr*, Umělecké divadlo, jemuž se dodnes říká stručně „Moskevští“. Ta zkratka se tak vžila, protože prkna Moskevských vskutku znamenala svět. Několik pokolení před nimi prožívalo citové otřesy, na jaké se do smrti nezapomíná. Prožívalo je i tehdy, když naturalismus byl dávno překonán a nové programy nad ním zvítězily.

Byl Stanislavskij překonán?

Žasnoucím očím našeho mládí se Moskevští zjevili r. 1906 jako vrchol moderny. R. 1920, když v Praze hráli jako emigranti z revoluc. Ruska, dovolával se jich divadelní staromilec proti Hilarovi a mládež se od nich mírně odvracela. R. 1906 jejich modernu zároveň ozářoval reflektor předválečného českého rusofilství. Roku 1920 záře ta měla mučednický lesk svatozáře, a dr. Karel Kramář sedal na čelném místě při představeních těchto utečenců z bolševického babylonu. R. 1938 je vyřízen revolucionář Mejerchold a sovětský oficiós sedá na čelném místě při jejich představeních.

Kolo dokola se točí, a staromilec, který si liboval roku 1920 plátěné břízy Moskevských proti „hypermoderním kubistickým dekoracím“, cítí zadostučinění půl ironické, půl rozpačité. Je příjemné, dává-li se ti za pravdu, ale přece jenom trochu ženantní, souhlasí-li s tebou bolševik. Oba ovšem, český staromilec i sovětský oficiós, omylem zaměňují program s úrovní. Je mimo záměr těchto řádků program vykládat. Evropsky jej vyjadřují zhruba jména Zola a Ibsen, s nimiž souběžně

a dříve šla již ruská sláva Gogolů a Gončarovů, Turgeněvů, Tolstých a Dostojevských. Stačí připomínka, že naturalismus evropský byl projevem světového názoru. Naturalismus ruský byl projevem ruské národy. Stanislavskij, který znal Meiningenské s jejich vědeckým smyslem pro historický detail a který pracoval v Německém klubu, přesto nepotřeboval na ně navazovat. Poskytl mu popud, ponukli ho metodicky. Ale když se pouštěl do Čechova a Gorkého, byl k nim vnitřně zralý ne skrze Brahma, nýbrž celou velikou posloupností ruského písemnictví, kde to, co ve hladké Francii těžce probojoval osamělec Flaubert, bylo národní záležitostí.

Neboť naturalismus evropský snesl by být nazván: vystřízlivění z romantismu. Sotva by takové označení snesl naturalismus ruský — nejprve pro pochybnost, nakolik Puškin, Lermontov, Gribojedov jsou romantici. A za druhé pro bytostnou zvláštnost: ruský naturalismus nemohl být vystřízlivěním, protože sám je nestřízlivý. Možná mezi vodkou, pravoslávím, petrolejníky a samoděržavím bezpečně tvrdit, že ruský naturalismus až do toho sebezpozorování a sebemučení byl opojný.

Z popudu a s oporou metodiky evropské Stanislavskij toto opojení ruského naturalismu, ruské národy přenesl na jeviště. Objevil ruskou národu divadlu a sezdal divadlo ruské národu. Zasnoubil dva živly, o nichž nikdo před ním nevěděl, že jsou si navzájem předurčeny. Udeřil jako Mojžíš na skálu ruské duše, a vytryskl pramen vody živé, jenž vzrostl u veletok, po čtyřicet let s nehlubší úctou zvaný: ruské divadlo. Od Mamontova po Džagileva, od Vachtangova po Ochlopkova a Sacovou, proudí ta ryzí a zcelá východní síla opojení, která po desetiletí nemá sobě rovné na divadlech celého světa. Naturalismus pominul, národa zůstala. To je tvůrčí čin Konstantina Sergejeviče Aleksějeva, a pro něj Stanislavskij nemůže být překonán.

Bohoslužba detailu.

Červený plášť Meiningenských, jenž se v jejich jevištních skupinách stal praporem jejich slávy, je symbol detailu, na němž založili svou novost. Uměli svědomitě okopírovat florentskou skříňku na šperky z quattrocenta, aby navodili ovzduší a dodali výjevu pravosti. Také Moskevští uměli jet do Říma, když chtěli hrát „Julia Caesara“. Studovali tisíce hostitelek a hospodyněk, hmaty, postoje a posunky, aby na jevišti postavili samovar a podali čaje: to vše, aby zpod ulízané divadelní konvence objevili člověka. Jestliže naturalismus evropský byl vystřízlivěním z romantismu, naturalismus ruský byl zlidštěním konvence. Pravost, která tanula na mysli jemu, byla pravost vnitřní, ne dějepisná — ač jí nijak nepohrdal — ale dušeslovná, a to s důrazem na citu, na scénickém opojení. Brahmovo divadlo toužilo být přesně věrojatné. Divadlo Stanislavského bylo vroucí. Jeho moc — a tato moc provází v tisíceré obměně všechno ruské divadlo — tkvěla v tom, že bylo vroucí do posledního detailu, kde evropské bylo do posledního detailu přesné. Červený plášť Meiningenských změnil se u Stanislavského v krok náhle ztichlý a v chůzi po špičkách, kterou nenapodobitelně právě herec přejde přes jeviště, kde láskyplně chce šetřit klidu spáčkova. Změnil se v nevýslovný stesk, s jakým vidíme Firse usedat na pohovku v opuštěném domě „Višňového sadu“. V mistrovský halas hlasů za scénou, kde se domácí vítají s hostmi. V úžas-

ný hlasový trojzvuk, jímž tři sestry vyslovují svůj věčně nesplněný sen: „V Maskvú... v Maskvú...“ V kouzelný akord: „Sípíchódev idot... Sípíchódev idot...“ Ve slavný „Arganizm“ sešlého herce z Gorkého „Na dně“, který tvrdí že je „Čelavěk svobóden“ s „bó“ tak širokým, jako by zvonil největší zvon na Vasiliji Blaženém.

Není nejmenší pochyby, že k úspěchu Stanislavského valně přispěl nástroj tak jedinečně zvučný, jakým je ruský jazyk. Z jeho nádhery se na ruských jevištích stává vysoce dramatickým ne jeden výjev, který sám o sobě smyslem ani obsahem dramatickým není. Stanislavskému, jenž Rusům na desetiletí, snad na půl století dal do vínku divadlo bytostně nedramatické, ruská řeč podstatně přispěla k tomu opojení, jímž zlyričtil naturalismus. On, stručně řečeno, zlyričtil jej a divadlo tím, že je porušil.

Vroucnost.

Plátivalo o Rusech, že jsou lid trpný a bez vůle, že neumějí jednat, spravovat ani vládnout, ba vůbec pracovat, že milují pohodlí zdání. Co potěmkinských vesnic po oblíbené „Russische Zustände“ německých předválečných novin se věřilo, že Rus neumí panovat, jen si na panování hrát. Je-li však, podle některých psychologů, herectví projevem člověka, jenž se umí vžít v něco, čeho by ve skutečnosti nebyl schopen, vskutku Rusové se vžívat neobyčejně umějí a zdání dovedou vzbudit s vynaložením nesmírného úsilí. Od svých jedinečných vloh zpěvně tanečných až po jevištní detail umějí hře věnovat moře životnosti. Pro „Julia Caesara“ vážít cestu do Říma: tato strašlivá vážnost, fanaticky oddaná služba zdání, vytvořila Stanislavskému a jeho družině — i družina, soubor, kolektiv, artěl, společenství je něco vrozené a hluboce ruského — vytvořila, pravím, soustavu sterých zkoušek a nekonečného zkoušení, soustavu studií, svět bezedné trpělivosti a neúporného pipání, v němž třeba mladý Kačalov, pozdější slavný Hamlet, a tehda uznany i dosti sebevědomý herec nějakého většího jihuorského divadla — tuším, tíflického — při první zkoušce úplně propadl a z milosti se po několik měsíců (!) směl denně jen dívat na zkoušky (rozumí se, stále téže hry), než mu zase dovolili znovu — zkoušet. Ruské zákulisí v ničem se nepodobá třeba veselé improvisační bohémě, jak ji známe z paměti slavných starších českých herců. Ruské zákulisí, jak je poznáváme od Stanislavského po Mejercholda, je nejpřísnější řehole. Její cestou se bohoslužba detailu měnila v bohoslužbu umění, v bezmezně dobrovolně poddanství, nevolnictví, člověčenství.

Toto člověčenství stvořilo na jevišti člověka. Zlyričtilo naturalismus, porušilo divadlo, ale především dalo mu onu dotud neznámou a dotud nedostiženou úroveň, která zachovává ruská představení přes věky při životě tak, jako trvají mistrovská díla malířská či hudební, ač už se dávno maluje, skládá a divadlo hraje jinak. Toto člověčenství, vroucnost a úroveň odkázal Stanislavskij ruskému divadlu vůbec, a dodnes zůstalo všem jeho obdobím, odvětvím, směrům, školám, ismům. Ať Granovskij, Habima či Tajrov nebo kterýkoliv, o němž již byla řeč, ať tragedie, ať opereta, klasika či výstřednost — vždy od časů Chudožestvenného Těatru bylo ruské divadlo, jež jsme zřeli, více méně dokonalé, více méně nejdokonalejší. Bylo možno mít námitky proti programu, úroveň byla mimo spor.

Není dokonalosti, aby neměla své meze. Stanislavskij zlyričtil naturalismus, porušil divadlo. Tím je zároveň učinil nedramatickým. Jím v podstatě vniká do Evropy onen vývoj, který nás v moderním divadle nutí rozlišovat umění dramatické v užším a vlastním smyslu od umění divadelního. Vedlo by příliš daleko, ta dvě umění rozlišit přesně. Buď letmo naznačeno, že uměním dramatickým se míní ono, jehož autor i představitelé mají o jevišti onu západnickou představu dramatického konfliktu, akce, děje, zhuštění, gradace, zápasivosti a tektoniky od Shakespeara po Strindberga, od Calderona po Ibsena, od Schillera po O'Neilla, od Molièra po Čapka. Je-li pravda, čeho vzpomenuto o ruské trpnosti, pravda je zároveň, že Rusům bylo dáno dramatiků málo: vlastně jen Gogol a dvě hry Suchovokobylinovy. Neboť největší ruský dramatik a z největších světových, Dostojevskij, nikdy drama nenapsal. Obecně možno říci celkem bez křivdy, že ruští dramatikové, od Ostrovského po Gorkého, jsou přísně nedramatičtí, a slávu Čechovovu založil právě Stanislavskij svým uměním divadelním, o němž jednou napsal kdesi Vlastislav Hofman správně asi toto: je to východní, epické a rozjímavé divadlo, jež teče široce jako Volha. A jež, dodává toto rozjímání, je schopno Čechova beze škrtů hrát zbožně čtyři hodiny, ale v jehož duchu se třebaš pět vtípných a místem, časem i dějem soustředěných dějstvíček Jules Romainsova „Prostopáshného pana Trouhadeca“ rozloží ve dvacet pět obrazů, jak to učinil Granovskij. To je ruské, a to vězelo již ve Stanislavském, jenž snad první přetěžoval dramatika přílišnou jevištní dokonalostí. Jeho mistrovskému dotyku chyběl cit pro onu zápasivou dramatikou konfliktu, pro chladný jas a běsí tvrdost. I hrál Ibsena, jako by to byl něžný Čechov, a Hamleta, jako by to byla pohádka o Turandot. Ale i tento cit chybí ruskému divadlu dodnes. A jediné, vskutku otřásající drama, drama dramaticky hrané, jež jsme kdy od Rusů viděli, byl Strindbergův „Erik XIV.“ v nezapomenutelné inscenaci Vachtangovově s úžasným Čechovem v hlavní úloze. Bylo to jediné dramatické představení ruské, jež pamatujeme. Ale jelikož dramatické bylo, bylo to představení nejdramatičtější, jež jsme kdy uviděli.

Stanislavskij a -ismy.

Ještě by bylo třeba uvažovat o vztahu Stanislavského k jevištní výtvarnosti. Jakožto věrojatný naturalista uvízl po stránce optické v divadle, kde bylo všecko „jako živé“, tedy v nejplošším kýči plátěných bříz, slunečních západů a náladové měsíční záře v okně. Ale staromilci, kteří se ho r. 1920 proti „hypermoderním“ kubistickým dekoracím dovolávali, právě pro ty břízy, sluníčko a měsíček, nevěděli, že on sám to byl, jenž založil při moskevském Uměleckém divadle první Studio, aby pokračovalo ve vývoji, a že toto Studio (které jsme viděli r. 1922) ztělesňovalo v řadě představení celý vývoj moderního divadla po naturalismu až do ryzosti expresionistického „Erika XIV.“ Stanislavskij neuznával samospasitelnost -ismů. Sám „naturalista“, dal vědomě a s ruskou šíří popud a podnět, z něhož postupně a souběžně vzešlo všecko moderní ruské divadlo se všemi svými odstíny. Ismy mohou být rozličné, jen úroveň mějme všichni rovnou.

Žijeme na sklonku pústoletí divadelných -ismů, hľadíme dvacet let na najrůznější deformační a transformační slohy. Již zevšedněly a zkonvenčily skoro všechny technické prostředky, přejemňuje se rafinovanost, okatí kulturní snobismus moderny za každou cenu. Bylo by zase zapotřebí nějakého Stanislavského, aby znovu objevil člověka.

do ba a lidé

Jak se státi vrahem v Americe

(Příspěvek k morálce Ameriky.)

Amerika je nepochopitelná země. Když se muž na kalifornském pobřeží ještě dnes, v r. 1938, koupe v plavkách do pasu, dovede ho strážník na policejní stanici pro přestupek proti mravopověstnosti. Vydá-li nakladatel knihu, která je autentickým návodem, jak spáchat zločin a celou řadu jiných trestných činů, nestane se mu nic a patrně vydělá velké peníze. Anebo, chceme-li věřit rozsáhlé předmluvě ke knize Dannyho Ahearna: „Jak spáchat zločin“ (HOW TO COMMIT A MURDER), vydané u Ivesa Washburna v Novém Yorku, nevydělá tyto peníze, protože je patrně ze srdce přeje autorovi.

Autorem knihy je známý americký zločinec, jehož jméno prošlo mnoha novinami, a který šestadvacetkrát unikl z rukou pochybné americké spravedlnosti. Není třeba pochybovat, že kniha je autentická. Danny Ahearn, nakladatelský objev, seděl na pohovce u spisovatele J. S. C. a vyprávěl „svými slovy“ pohádku svého života, a tak, jak ji vyprávěl, byla zaznamenávána odbornou stenografkou. Pan J. S. C. pak, podle vlastních slov, záznam jen trochu urovnal a vyklestil tam, kde byly i pro robustní americký nakladatelský trh a censuru příliš silné. To, co zbylo, je jistě zajímavý lidský dokument, schopný naruby obrátit žaludek statisiců čtenářů.

Cynismus Dannyho Ahearna předstihuje všechno, co jsme kdy shlédli v kinu, ne proto, že jím podkládá a doprovází barevnější a krvavější panoptikum své několikaleté činnosti, ale protože filmoví gangsteři, ať představení sebe realističtěji, jsou jen stíny na plátně, o nichž divák mnoho neuvažuje a které pokládá více méně za dobrodružné a smyšlené, za komerční produkt a kasovní podnik, kdežto Ahearn nám tu staví před oči a svědomí zločin jako chladné, přímo vědecké řemeslo, k němuž je třeba dlouhého učení, přesného uvážování a, sit venia verbo, morálky, jako při každém jiném řemesle na světě.

Ženy a přátelé gangsterů.

Danny Ahearn, jehož fotografie v záhlaví knihy spojuje fyzický půvab mladého antického boha (čelo) s odporností krysy (nos a ústa), začíná své vypravování slovy:

„Co by se člověk bil pro ženskou, když se může bít pro peníze? Nenávídím ženskou, a když se mne ptají, odkud mám peníze, říkám jim: jsem bootlegger*) nebo profesionální hráč. Ženskou nevěřím, protože je jednou se mnou a podruhé s někým jiným a pak zase přijde za mnou. Každý, kdo věří ženskou, je padlej na hlavu atd. Není ženská na světě, která by mohla říct, že něco ode mně slyšela, leda že řekne, co si jen myslí. Kdo zabije ženskou, je magor; proč se dostat do vězení pro náhrou couru, když člověk může jen vyjít na ulici a najít si jinou?“

Po tomto úvodě následuje rozsáhlé zločinecké kredo v hantýrce, kterou nechť náš pan censor laskavě přehledne: překládat ji uhlazenou češtinou bylo by jako předstírat, že

*) Pašerák nebo prodáváč zakázaného alkoholu.

je hyena schopna představit se nám v podobě ušlechtilého policejního psa. Kredo pokračuje:

„S policajtem je to zrovna tak. Z žádného si nedělám přítele. Neříkám, že bych je neměl rád, některý je fajn, ale některý nestojí za nic. Fajn je takovej, kerej člověka nemíní usvědčit, a když ho nachytá, tak ho z toho dostane. Někdy bere peníze, takovej je jako obchodník. To s ním ale jeden nemůže dělat přímo, někdo to musí dělat za něj. Když dělá člověk svý řemeslo dost dlouho, tak ví, kerej je kerej. Je to všechno business.“

Danny Ahearn se ve své zpovědi ještě často vrací k policii. Ale nejprve podává své kredo v kostce. O přátelství:

„V podsvětí nejsou žádný přátelé, protože každé chce ošidit druhýho. Přátelství trvá, jen dokud jsou prachy, a když dojdou a už se nedají udělat jiný, je po přátelství. Gang (parta) se drží pohromadě, — ale to neříkám, že by jeden za druhýho umřel — dokud někerej z nich má peníze. Nosím některý přátele v srdci (autentický obrat), ale už s nima nepracuju, ale mám je v srdci, protože oni mě mají v srdci.“

Kdo by si chtěl udělat pojem, kolik existuje v Novém Yorku part, ať čte dál:

„V Novém Yorku je asi pětadvacet dobřejch part. Ale já se s nima nestýkám. Když jsem zadobře se všema, nepracuju s jednou, protože se něco semele a třeba bude někdo můj přítel. Musel bych ho pak třeba zabít, a co bych ho zabíjel? Když se ale někomu něco stane a je to můj přítel, tak se za něho postavím, a on to třeba ani nemusí vědět. Nestojím o slávu, vždycky jsem chtěl jen peníze.“

Salonní humanisté, moderní verze těch, kteří se začátkem století dávali dojimat Magdalenami bordelů, rádi dnes hájí z téhož snobismu morálku zločincovu. Zde je první možnost, aby se dali svést paradoxní ušlechtilostí našeho hrdiny, o němž je možno dovědět se z předmluvy, že „má rád dětičky“. Tato ušlechtilost táhne se totiž knihou jako lepkavá nit. A dál:

„Lidi, s kerejma jsem já zadobře, jsou hodný lidi, žádný zrádci. To se už párkrát ukázalo, když mě zavřeli. Zaplatili za mě výkupný. Mám dobrý známosti, ty musí člověk mít. Bez dobřejch známostí se nedá dělat řemeslo. To můžou bejt policajti, policejní inšpektoři, advokáti a vůbec lidi, který mají vliv a peníze. Čím víc známosti, tím líp. Ale některý lidi jsou s člověkem, jen protože dělá prachy. Když ale někdo dělá víc, tak přejdou k němu a můžou se z nich stát největší nepřátelé. Mluvim teď jen o prachách, který jsou z hraní nebo z krádeží.“

„Osobně nevěřím v žádný party. Tři lidi, kerý k sobě drzej, přemůžou každou partu, i když je v ní patnáct nebo dvacet. Člověk si musí dávat pozor, aby jen tak s někým nešel, a taky nesmí odpovídat, když mu někdo cizí telefonuje. Ale nikdy jsem neviděl, že by se dva zloději přátelili deset let.“

Jak se zdá, hraje v tomto povzneseném řemesle velikou úlohu žárlivost, je o ní zmínka na četných stránkách knihy. Žárlivost na ženskou, na úspěch, na celkovou gangsterovu důležitost, na jeho „společenské“ postavení, na kořist. Zrádcování za zády a potřásání ruky in persona, doprovázené hladkými slovy, existuje ve světě gangsterů podle téže patrony jako v ostatních společenských útvech.

Ironickým příkladem profesionální idiosynkrasie je tak zvaná krysa (rat), jméno, které vyjadřuje „pocitivému“ gangsterovi všechnu řemeslnou a lidskou nízkost a podlost. Krysa stojí v cestě jeho úspěchu, s krysami zachází a schází gangster, a budiž k jeho jedině omluvě řečeno, že největší procento vražd, k nimž dochází v podsvětí, je representováno kulkami do krysíh těl. Snad je v tom nějaký skrytý přírodní zákon vyhlazování: krysa žere krysu.

„Nenávídím krysu. Policie je neoficiálně zaměstnává a platí jim. Ale ještě jsem neviděl, že by je měl někerej polda rád. Někdy takovej polda člověka přímo upozorní: tamhle to je krysa. Ale ještě se sám přesvědčím, policajtovi se obyčejně nemůže věřit. — Krysa zaslouží, aby byla mrtvá. Aby byla pochovaná ksichtem do hlíny.“

Gangsterská diplomacie.

A pak je tu velký činitel: diplomacie. Člověk, pročítaje knihu, žasne, jakými diplomatickými šarádami pracuje americký zločinec, někdy ani nepochopí řešení složitých šacho-

vých partii plných partyk a zákonů uvnitř zákonů. Danny Ahearn je, beze sporu, veliký diplomat v tomto smyslu, má svůj jinak naprosto moronský mozek vypěstovaný na tomto poli až do vědeckosti. A vedle diplomacie musí mít ještě to, čemu se říká po americku „g u t s“, vnitřnosti, čili kuráž. Plenty of guts. Musí spojovat se svou diplomacií těžké risiko, na jehož jednom konci leží měch s dolary, a na druhém cena vlastního života, který i gangster má jen jeden. Když byla partie teoreticky vyřešena až k šachmatu, ještě je tu ono teoreticky neřešitelné imponderabilium, to náhodné a osudové, jež může všechno zvrtnout. Proto musí mít gangster guts.

„Na policajta se nesmí nic prozrazovat. Alespoň já to nedělám. Z toho člověk nikdy nic nemá, protože polda si najde vždycky alibi, když člověka zbije, tak vždycky kouká, aby to nikdo neviděl. (Abychom rozuměli: ani v Americe nesmí strážník používat fyzického násilí ad libitum, jeho pravidla obsahují mnoho paragrafů proč a kdy a jak.) Kdo zradí policajta, ten je u mně krysa. Když mě natchytá policajt, tak je nejlepší držet hubu, i když mi nadává, jako: ty z čubky synu a jiný sprostý slova. Ani když mi rozbije hubu. Když polda vidí, že ze mně nic nedostane, je votrávenej a odejde.“ Atd.

Rasová a národní otázka nezaměstnává jenom jeviště střední Evropy. V podsvětí je vyvinuta až do finesy.

„Jsou všelijaký lidi. Tak na příklad Číňan, vezmem Číňana. Lituju každého bílého, kerej zabije Chinka. Ať pak hubarí jak chce, vždycky je usvědčeněj. Protože všichni Číňani se daj dohromady a přijdou na to, jak ta vražda byla spáchaná. Vědí, že bílej vraždí Číňany. Ale jen co je pravda, Číňan není krysa. Ještě jsem neviděl Číňana, kerej by řek' na vlastního. Sám jsem dostal nabídku, abych zabil jednoho čínskýho tlumočnicka, ale byl jsem varovanej, abych to nedělal. Reklo se mi: to tě bude stát desetkrát tolik, co na tom vyděláš, — takový lidi pokládám za svý dobrý přátele. Lidi si to špatně představujou, že Číňan zabijí Číňana. Takovej Číňan nemá na ty vraždy, jak jsou na nich spáchaný, ani mozek, to je mu komplikovaný, na to je blbej. Číňani taky nezabíjej bílý. Nemaj na to nervy. Vím o jednom, co zabil bílou ženskou, — takovej Číňan dá moc peněz, aby se moh' vyspat s bílou, ale to jí podřezal, když spala.“

„S Irem je to zase tak, ten je moc horkokrevnej. Devadesát procent Irů je furt opilejch. Ví se o nich, že medělaj peníze, jen si jeden druhému dělaj zle. Ir radši pracuje. Ale některý jsou taky špatný, s Irama už jsem taky pracoval. A teď vemem židy. Ty jsou taky špatný a dobrý. Ale negr, Talián a Řek, ty jsou pro mně všechny stejný. Nepracoval bych s negrem tak jako s bílým. Ale musím říct, že znám taky negry, kerý jsou lepší než deset bílejš. Ale stejně bych se s nima nestýkal, nejsou v mý třídě. Jednou jsem byl střelenej a ležel jsem s jedním v jedny místnosti. Vždycky mi dělal postel a vůbec se ke mně dobře choval, tak já mu zase kupoval kafe... atd...“

Jak se přepadá.

Tak asi vypadá kredo, které tvoří poučnou první kapitulu knihy. Bylo tu citováno částečně proto, že bez něho nebylo by dobře rozumět dalšímu. Kniha má 16 kapitol, z nichž každá obsahuje všeobecná pravidla, i osobní případy Ahearnovy a jiných znamenitých mužů, kteří vykrádají klenotnictví, vpádají do zábavních místností a loupi, kradou automobily; rabují u profesionálních hráčů v kostky, kteří hrají o velké peníze, jak se organizuje policejně zakázaný karban a kostky, jak se provádějí politické zločiny a zločiny vůbec, — a mnoho jiných kratochvilných věcí. Zdá-li se návštěvníkům kina, že je řemeslné přepadení, „s t i c k u p“, předváděno jako prostá, schematisovaná hříčka, doví se, že skutečně stick-up vypadá, podle autentických slov a zkušenosti Ahearnovy, ještě primitivněji. Na str. 56 čteme na př., jak vypadá přepadení hojně zásobeného newyorského kožišnictví, které může, přepočteno na Kč, vynést i milionek.

„Nejlepší je jít na to v devět ráno, zrovna, když se otvírá, kdy ještě nikdo nekupuje, ale v obchodě už jsou zaměstnaný. Pracuje se s dvěma autama, který zastavěj u jednoho z vchodů. (Zadního nebo předního.) Ty už tam na člověka musej čekat, než tam jde. Prodavači otevrou krám, oba vchody, krám má zadní vchod až v druhý ulici. Počká se, až otevrou safy s kože-

šinama. V tom obchodě, co jsme byli, měli šest velkejch safů, plnejch kožešin. Viděl jsem ty safy už předem, toť se ví, a ty kožešiny taky, když je měli ve výkladech. Jen co měli ve výkladech mohlo mít cenu 150.000 dolarů. Ty safy je vidět z ulice, a když si někdo přijde koupit kožich, tak mu ho nedaj ze skříně, jdou pro něj do safu, tam jsou takový věšáky a na tom to visí. Vím, co maj' kožešiny cenu, mám jednoho známýho, a ten je kožešník, ten jen koukne do vejkladu a už ví, co to má cenu. Je plna falešnejch kožešin, ale takový obchody vedou jen pravý. Tak to si člověk veme sebou nákou holku a řekne, že jí koupí kožešinu. Jdou do krámu, a zatím, co ta si prohlíží kabáty, já zatím koukám, jak se ty safy otvírají, esli dovnitř zvončí, to se musí vědět, to se nedá dělat na slepo. Tak se jim řekne, že se jí nic nelíbí a jde se z krámu. Pak, když člověk už ví, jak to maj, tak se jde. To se ví, že nejdeme všeci najednou. Je, jak říkáme, vůdce, a ten jde napřed. Ten malou chvílku okouní, jen co tam vejdou ty druhý. Když už tam všeci jsme, tak se řekne, ruce nahoru, s revolverama, a jeden vybere safy. Vůdce čeká, jestli se někdo pohne, aby vystřelil. Všechno spočívá v tom, aby se to dělalo na minutu, to jako jak tak jdeme za sebou. Aby nikdo nemoh' ven postranním východem. Nebo aby nemoh' volat pomoc. Já čekám u zadního vchodu, aby tamtudy nikdo nemoh' ven, to je můj úkol. Na stick-up stačej tři lidi. V krámě je asi deset prodavačů a tak ty se pak všechny seženu dohromady a zaženou se do nějaký místnosti. Tam se sváží. Taky se můžou zavřít do safu. Anebo je můžem jen zastřelit. Taky je dobrý sehnat je do sklepa a svázat. Při krádeži potřebuje člověk jen minutu, aby se dostal ven. Kouká, aby vzal taky ještě náky věci z výkladu, aspoň pláště. Jak je to v prvním voze, tak se řekne šoferovi: jeď, a ten už ví, kam. Já pak vyjdu předním vchodem, obyčejně mám zámek, na ten zavřu krám z ulice, aby lidi na ulici neslyšeli volat. Ten vůz s kožešinama nesmí jet moc daleko, ani ne přes mosty, člověk musí mít známosti, aby to moh' odvézt někam blízko, tak míli... atd...“

Aniž bychom tu rozbírali morálku, přejdeme k důležité osobě, která hraje v životě gangsterů častou úlohu. Je to tak zvaný „f e n c e“, přechovavač kradených a jiných předmětů, nebo překupník. Ať jde o kterékoli kradené zboží, má to gangster s fencem dobře zařízeno. Podle pravidla: kdo maže, ten jede. Po pročtení celé knihy se ukáže, že celá akce fenců dopadá přesně tak, jako nám ji ukazují gangsterské filmy. Někdy pronajímá fence celá skladiště. Jindy se zase vykrádají celá skladiště.

„V některém skladišti je až za milion dolarů třeba hedvábí; nejlepší je, když se podplatí polda, co tam má kontrolu, když to jde. Když to nejde, tak ve skladišti nepracujem, až ve dne, když už tam není. Ale když se podplácí, tak to musí za člověka udělat známost, polda člověka ani nezná. Ve skladištích se pracuje bez revolveru. (Najít u gangstera revolver, je těžký přecín.) Pracuje se s nákladními autama. Vylamují se zámky, nebo se tam leze oknem. Atd...“

Proti takové hračce vykrást kožišnictví nebo skladiště hedvábí zdálo by se člověku, že je krádež aut tak složitá, obtížná a nevýnosná, že by to pravému gangsteru ani nemělo, jak se říká, stát za špinění. Pan Ahearn je však duch obsáhlý a má i s auty své zkušenosti:

„Když se chce ukrást auto, tak musí mít člověk nejdřív dobrýho překupníka. Ten člověku řekne předem: dám vám 200 dolarů za takovej a takovej vůz, a pět set za takovej a takovej. Fence je buď v městě, ale někery jsou taky na venkově. Známe, co každěj vůz stojí, ale on chce zrovna takovej. Nejlepší je Ford a Buick, protože jsou tak obyčejný, že se těžko poznaj. Jedu teda s károu a se mnou ještě někdo. Jezdím, až vidím takovej vůz, jako on chce. Když vidím, že ho někdo sparkoval a vystoupil, tak do něho vlez. Někdy tam nechaj klíč, když ne, tak si otevřu nožem.“ (Následuje odborný popis, jak se manévruje tou či onou součástkou, aby se vůz uvedl do pohybu. Ale ani pro pány Ahearny to není asi lehká křížovka. Danny říká: nejlepší je ale, když je tam klíč.)

Jidáš.

Ale abychom se dostali k vrcholu Dannyho kariéry, k vraždění. I na to je velmi složitý recept, neboť k vraždě patří druhá, pro zločince vitálnější část: aby z ní nebyl usvědčen. (Dannymu se podařilo dvakrát uniknout elektrickému křeslu pro nedostatek důkazů.) Stenografce do

ruky a panu J. S. C. vypráví nonšalantně, jako na picknicku:

„Tak třeba my dva bysme se nepohodli a já bych vás chtěl dostat. Hezky bych se k vám choval, samý nazdar, ale koukal bych, kam chodíte, a vůbec co děláte. S kým chodíte a kerejma ulicema a tak. Vy byste jako byl v jedný partě a já v druhý. Nejlepší by bylo zabít vás, když nejsou ostatní z party okolo. Nejlepší se zabije člověk, když se o tom nikomu nefekne... Koukal bych, kde má ten člověk auto, a dal bych mu dynamitovou patronu do starteru, a ono by to vybuchlo, anebo bych mu ji dal do bytu. Nebo bych to uděl s ženskou, nákou bych na to získal, a ta by mi to vyzvěděla, nebo bych ho pozval, aby se se mnou šel někam projít a tam bych měl káru a do tý bych ho hodil. A tam bych ho pak mučil. Tak bych se dověděl, kdo ho na mě štve. Až by mi to řek', tak bych ho zabil. Kdybych někoho chtěl zabít, tak mi nic nesmí bejt v cestě, ať se třeba škvařím v sesli. Třeba bych ho zabil v Palace Theatre, to by mi pak bylo jedno... S vraždou je to hlavně tak, aby měl člověk jasnou hlavu a všechno si to vysumíroval. Musí na to bejt trpělivost, v mým řemesle vůbec musí bejt moc trpělivosti...“

Danny vykládá, jak se dá provést vražda v kabaretě, „ten tak sedí a já po něm střelím“, v hráčských doupatech, jak se k tomu musí podplácet portýr, jak k tomu musí mít člověk někoho, kdo patří mezi hráče, a vůbec plenty of connections. Z etických a technických důvodů nelze popisovat detaily přepadení a vražd samých. Policie, která často se ocitá v pochoptitelném dilemmatu, na jehož jednom konci leží přímé ohrožení života, který i strážce bezpečnosti má jen jeden, má nesmírně těžkou úlohu, při které proplová kolem tisícířek úskalí. Danny má na to osobitý názor: takovej od policie taky musí žít, taky je za penězma, co by nebyl.

Jedem se zabíjí zase jinak, Danny doporučuje „to, co je mezi náma známý jak pomalej jed“. Když hra osudu zařídí tak, že se octne ve vězení se svým úhlavním nepřítelem. vražda se provádí na místě pašovaným nožem: „do vězení se dá vpašovat nůž, to stojí obyčejně dva dolary nebo míň.“ Peníze na útratu vpašují se tím, že se před vstupem do vězení polknou a pak atd... Ctižádostí Dannyho je zabít vůdce protivnické party. To se mu však ještě nepodařilo. „Podle mýho mínění se to musí udělat tak, že se jde rovnou k němu, když je sám, a zabije se, jinak se k tomu člověk nedostane, má kolem sebe pořád někoho.“

„Jednou mi nabídli 20.000 dolarů, abych pro někoho zabil jeho ženu. Ona měla samý jiný chlapy a podváděla ho. Ale nevzal jsem to, protože jsem nevěděl, jak on to má zařízený u policajtů. Ale kdybych to byl udělal, tak bych ji nejdřív zval furt do kabaretů a byl bych k ní fajnovej, a chodil bych s ní do lesa na procházky, ale tam bych už měl vykopanou jámu, a pak jednou bych ji tam zase vzal a praštil bych ji do hlavy tak, aby padla hned do tý jámy omráčená a za živa bych ji zakopal...“

Nepochybuji, že má už čtenář Dannyho dosti. Připojí-li největší část toho, co zná z filmu, zpřehází-li celý postup vypravování a řeč tak, aby vznikl namnoze nepřeložitelný negramotný sloh Ahearnův, který vydavatel knihy, myslím, že přesně zachoval (protože takového něco se nedá vymyslet), nabude obrazu knihy, která byla jedním z pověstných „best sellers“, šlágrů knižního trhu. Lidé mají v sobě často pečlivě zakrývaný panoptikový komplex, jak to dosvědčují lidé inteligentních tváří, které člověk vidá v Paříži v Musée Grevin a v Londýně u madame Toussaud, u skříní s mordýřskými rekonstrukcemi: nakladatel ví, že autentická zpověď vrahova půjde na dračku. Pan J. S. C. se na konci své pozoruhodné předmluvy dívá panu Ahearnovi neomlouvá, „mým úmyslem je nikoli hájit autora, ani jeho techniku. Dannyho Ahearna by se to NEPŘÍJEMNĚ DOTKLO.“

Což je podle mého zdání nejzajímavější kousek mentality z celé knihy. — Danny Ahearn pobíhá dál vesele po Americe s dvanácti jízvami po kulkách v bříše, vydělal na knize mnoho peněz, a má ovšem nejlepší možnost „to go straight“, dělat pořádného člověka. Ale Danny říká, že nechce, vystačí s heslem: hodně ženskéjch, hodně karbanu a kostek a flašku po ruce“.

dopisy

Proti „Listu lordu Runcimanovi“

Vážená redakce!

Čtu „Přítomnost“ vždy rád, protože zásluhou redaktorovou proudí v ní volný vzduch diskuse méně vnitřně zatížené a sešněrované než v jiném našem tisku, ale po delší dobu již nemohu se zbavit dojmu, že se i v ní — snad stálostí spolupracovníků — šíří nebezpečná ztuhlost. Diskuse ztuhlých dvou front, jejíž argumenty známe vždy již předem, nejsou však demokracií, nanejvýš „demokracií“, totiž právě již jakousi ztuhlou levou frontou. Kdyby se již bojovalo, nebylo by proti tomu vážných námitek, dokud však — na štěstí — teče pouze inkoust místo krve, má inteligentní čtenář nárok na to, aby se mu živý proud dějin ukazoval v jeho problematičnosti a nikoli v katechismové ztuhlosti. „The Times“ podle našeho rozhlasu opsaly prý obtížný úkol lorda Runcimana větou, že tu nejde o řešení sporu mezi právem a bezprávím, nýbrž o kompromisní řešení mezi dvojím právem. Myslím, že náš lord stejně soudí, a dostane-li se mu překlad listu pana Palkovského jemu adresovaného k očím, buď se nad jeho přímočarostí posměje, anebo bude na chvílku proti našemu právu naladěm. Z Wyclefa, reformace a náboženského ducha vůbec dělají na jedinou propagační materiál pro sebe, vyjímá se právě v „Přítomnosti“ hodně „tříkrejcarově macchiavellisticky“. Chtít se dovolávat křížů ve školách jako zbraně proti nacismu, může mít na jiném fóru své oprávnění, ale zde jde buď o neupřímný trik vůči věřícímu Britovi, anebo — krivdím-li pisateli — o překvapující novinku v naší pokrokové žurnalistice.

Sám jako evangelický duchovní jsem pro odznaky kříže v našich školách (ale bez Ukřížovaného) a pokládám tento symbol za velmi účinnou zbraň pro šíření ducha, zbaveného omylu nacismu, ale prostředkem politické agitace nemá být. Myslím-li pan Palkovský opravdu, že je v našem národě silný duch wyclefský, tedy reformační (proti čemu by velmi protestovali přívrženci těch křížů, visících v našich školách), tedy náboženský, velmi se mýlí. Nevěř-li mně, ať si přečte, nebo znovu přečte, zapomněl-li již na to „Budování státu“ od redaktora tohoto listu. F. Peroutka je t. zv. nábožensky indiferentní (a jistě by lordu Runcimanovi sám podobný list nenapsal), ale jeho pohled na naše poměry a tedy i na poměr česko-německý je méně zahalený apriorní chutí viděti jen to, co viděti chceme. Vůbec myslím, že by se nejenom anglickému lordu, nýbrž především české veřejnosti měly teď předčítati dotyčné kapitoly z jmenované knihy, abychom více psali (a snad i myslili) ad maiorem Dei gloriam, než jenom a jenom ad usum delphini. Udržuje-li se stát týmiž silami, jimiž byl budován, velmi by nám dnes posloužilo vědomě dále budovati na skutečných základech našeho státu (který podle F. Peroutky jsme chtěli dostati a dostali jako česko-německý především), totiž učili sebe i druhé býti jako stát prostředkem harmonizačním ve středoevropské skutečnosti. Místo toho pokládá však pan Palkovský vůči jistě dobře informovanému Angličanovi za vhodné hroziti zase do oblíbené přicházejícím strašákem panslavismu (v pokrokovém tisku jako pendant ke katolickému kříži?), nevyhoví-li nám Západ. Proč jinak lordu Runcimanovi píše? Na toho asi článek působiti nebude, bude však působiti na naše čtenáře a utvrzovat je v pokračující již ztuhlosti ducha, která nakonec nevidí již žádné možnosti řešení kompromisního, ale řítí se bezmocně k řešení katastrofálnímu. Křesťansky se odvíjejícími pisateli listu řeknu to křesťansky: je to chtít vyháňet ďábla Belzebubem.

Kdyby tomu tak bylo, jak pan Palkovský tvrdí o druhu naší stále prý živé tradice, kdyby Wyclef, Hus a tedy i Luther

byli patres parentes naší dnešní životní moudrosti, potom bychom nebyli potřebovali zvátí mezi sebe lorda Runcimana, protože bychom nebyli zajeli ve svém právu (které jest naším právem) do slepé uličky.

Nacismus je duševní skutečností německého národa, jež se může (a doufejme, že bude) hodně měniti, ale kterou nezměníme ani apelací na katolický kříž, ani hrozbou spojeneckou rudou armádou, ani neoddisputujeme svým odporem, ani nevytrhneme vrchnostenskými prostředky z nitra téměř čtvrtiny (myslíme-li pouze na Němce) spoluobčanů našeho státu. Nikdo z nás není přece — doufám — tak naivním, aby vážně myslel, že jsme obtěžovali lorda Runcimana pouze proto, aby nakonec musel říci to, co již víme bez něho, a kdyby Západ dal jemu za pravdu, abychom se vrhli desperátně do náruče Východu, pouze proto, že by to bylo „pohodlnější“ než se umět obrátit v naší slepé uličce. Na tuto možnost, že budeme asi přece raději chtít učiniti to rozumnější než to „pohodlnější“, se však naše veřejnost velmi málo připravuje. „List lordu Runcimani“ nemá přece býti jenom výkřikem ulice, nýbrž schopností k spolupráci, což předpokládá a nemůže nepředpokládati také změnu na sobě. Nové víno nesmíme nalévatí do starých sudů.

H. H. Krause.

Odpověď Češce ze Slovenska

I.

Pán redaktor!

Mám před sebou dopis Češky na Slovensku a odpověď precitlivělého Slováka na tieto riadky. Bola som zvedavá ako Slovenka, ako bude reagovať mladé Slovensko na český hlas. Oba dopisy sú iste zaujímavé dokumenty čítania našej doby, stoja za podrobnejší rozbor.

Posmešný tón a povýšené stanovisko p. M. zo Žiliny veľmi ruší vážny a objektívny pomer k veci. Som presvedčená, že dopis p. M. je ojedinelý hlas slovenský, väčšia čiastka Slovákov myslí, cíti a píše inakšie, serioznejšie. Jeho bombastické slová, neodôvodnené pobúrenie ubijajú i to zdravé jadro, ktoré je v dopise.

Pani Češka vyžalovala sa verejne v „Přítomnosti“. Sokolské slávnosti v Prahe, plné radosti a jasu — a proti tomu posledné medzinárodné udalosti a politické pomery na Slovensku vyvolaly v nej tesknú náladu a vtiskly jej pero do ruky. Vzbúrilo sa snáď celé Slovensko preto, že zanariekala Češka na Slovensku? Nie, ozval sa len p. M. a svojim „temperamentom“ vrhnu sa na rozčítenu dušu. „Čo sa robí Čechom na Slovensku, ktože im ubližuje, veď ja o tom nič neviem!“

Pani Češka opisuje ťažkú a večerpávajúcu prácu českých úradníkov po prevrate. Pán M. však rozhodne súdi: „Tá Tvoja minulosť milá pí Češko (p. M. si potrpí na slušný tón), ktorú si tak pekne, štebotavo p. Peroutkovi vylíčila, není pravdivá. To Tvoje utrpenie nemôže a nesmie bolieť, dokial my to neschválime!“ Pán M. píše doslovne: „My Slováci vieme posúdiť, že z tej obžaloby čo môžeme uznať a čo máme odmietnuť!“ Pán M. je vôbec na slovo vzatý odborník, na diaľku určuje diagnózu.

Pani Češka je chorá na nervy a na žaludok. Proti takémuto tónu musí sa každý ohradiť! Len srdce má pí Češka zdravé a to srdce bije pre republiku. (Domácnosť je československá, dcéra vychodila slovenské školy a statočne pracuje ako učiteľka pre národ slovenský). To snáď vadí p. M. zo Žiliny?

Medzi riadkami číta to, čo pí Č. ani na um neprišlo. „Za 20 rokov nemala vraj priateľa, rodinnú dušu, ani medzi Čechmi, ani medzi Slovákmí. Musela sa celých 20 rokov trápiť a sužovať len medzi samými neprajníkmi a zloduchmi. To ukazuje na malý defekt.“ Naozaj p. M. to je defekt, tak čítať medzi riadkami, ale defekt u p. M. a nie u pí Č.

Jeho skúsenosti z najčiernejšej Afriky daly by sa použiť

k rozprávkam pri kávičke (jako sám radí pí Češke). Silných slov užívá p. M. len z galantnosti! Pí Č. je zjav abnormálny aj po stránke psychickej. Silou mocou chce byť mučená. Analyza p. M. je dôkladná a svedčí o hlbokom pochopení ľudskej duše, zvlášť ženskej! Škoda len, že nemohol p. M. podrobnejšie rozobrať pí Č. Dozvedeli by sme sa viac o p. M. zo Žiliny, o jeho krásnej duši, dychtiacej po všetkom, čo nás Čechov a Slovákov spojuje a nie rozdeľuje. Ale p. M. určil nielen diagnózu, ale má hneď po ruke liek.

Nezúfajte si pí Češka, Vášmu utrpeniu bude koniec. „Veď len jedno slovo povedať a už môže byť medzi svojimi v Čechách.“ Pí Češka využijte mocného vlivu p. M. zo Žiliny a budete hneď doma, medzi svojimi.

Rozumiem Vám, pí Češka, nie sú to len miestne pomery, ktoré strpčujú život na Slovensku, ale sú to pomery politické, štátne. Česi, ako aj Slováci bolestne precitujú úsilie čiastky Slovákov, ktorá chce rozdeliť republiku. Česi na Slovensku sú živel príliš štátotvorný, a to vadí niektorým Slovákom. Na akých základoch spočíva jednota československá u p. M. ukazuje, že úprimný a pravdivý vzdych Češky stačí, aby mu zboril to, čo roky pre jednotu Čechov a Slovákov (opakujem, pre jednotu československú) p. M. vykonal.

Nikde nehovorí pí Č. o tom, že sa nemohla vžiť do slovenských pomerov, že sa nemôže priblížiť slovenskej duši, ako p. M. sa domýšľa. Naopak, mnohí Slováci, Nemci a Maďari nemôžu privyknuť na republiku československú, nevedia sa prispôbiť. A to cítíme všetci, ktorí pracujeme na Slovensku. „Cítíme chlad, ktorý srší na nás z ich cudzích duší, pane M. (Vaše slová). Oni nás nespájajú, ale práve rozdeľujú, ba až odpudzujú.“

Na adresu pí Č. dovolila by som si len podotknúť, aby obraz bol plastický, aby vedľa tieňov položené boli i svetlá. Jednostranným vyzdvihovaním zásluh krivdili by sme si navzájom. Ťažká a zodpovedná práca v prvých rokoch na Slovensku ocenená bola aspoň čiastočne tak zvanou „slovenskou výhodou“. Prácu Čechov na Slovensku ocení každý nezaujatý pozorovateľ. Milá pí Č., za prácu pre národ, za to, čo konáme pre štát, sa neďakuje.

My, ktorí pracujeme bez zaujatosti a s láskou na Slovensku, najlepšie vidíme, ako u nás vývoj pokračuje cez všetky prekážky neprajníkov. Verím, že začiatky na Slovensku boli ťažké; rozdiel medzi českým a slovenským spôsobom života boli veľké. Sbliženiu Čechov a Slovákov najlepšie poslúžily československé domácnosti. V tejto domácnosti, kde je muž Čech a žena Slovenka, alebo obrátene, najlepšie sa poznávajú a sblížujú Česi a Slováci. Ľudia na život a na smrť na seba odkázaní, práve tak ako Česi a Slováci v štáte, musia slúžiť myšlienke jednoty. Školy, rozum, srdce — to veľké ľudské srdce — ten vývoj len urychlujú. My si prajeme, aby ako práca Slovákov tak aj Čechov bola vždy spravodlivo ocenená, aby bola dávaná prednosť vždy charakteru a mravnosti pred politickým príslušenstvom.

Ako Slovenka cítila som povinnosť zastať sa Češky, napaďnutej nevhodným spôsobom. Toleranciu a úctu k človeku považujem za prvú podmienku vzájomného porozumenia.

O. Řepková-Hroboňová.

II.

Pán redaktor!

Zdržiam sa často v Čechách a na Morave, manželku mám Češku a na svet sa pozerám reálne. Ale keď s Čechmi za Moravou rozprávam o politike, konkrétnejšie o československom probléme, tak dostávam triašku a naskakuje mi husia koža. Slováci nás zaskočili, sú maďaróni a polonofilí, nespoľahlivý živel, rozvratníci atp. sú výroky nie hádam prostého ľudu, ale tiež tak zvanej inteligencie, u ktorej sa predpokladá, že je politicky vyspelá. Neméli jste nic, teď

máte všetchno, tak čo vôbec chcete? spýtal sa ma jeden Čech.

Nebude škodiť odpoveď, ktorú som dal jednotlivcovi, opakovať pre široký kruh čitateľov „Prítomnosti“.

Čo chceme? Chceme, aby tých 200.000 Čechov, ktorým Slovensko poskytlo dobrú existenciu, sa chovalo tak, aby nedávali pri každej príležitosti na javo, že sú triedou panujúcou, že všetko ostatné je nie dosť spoľahlivé, je nie loyálne. Verte, že takéto chovanie — česť výnimkám — uráža a provokuje. Chceme, aby, keď sa obsadzujú miesta, boli dosadzovaní Slováci a len potom, keby nebolo vhodných a dostatočne kvalifikovaných Slovákov, obsadíte miesta Čechmi. Verte, že títo Česi budú vítaní, obľúbení. Nasilu a na úkor Slovákov natisnutí Česi považovaní sú za neprijemných konkurentov, ktorí berú náš kúsok chleba.

Chceme, aby na oslobodenom Slovensku, v štátnych úradoch a všade panovala slovenčina. Keď študenti jedinej slovenskej univerzity domáhali sa toho, aby vyhlášky, tlačivá a ostatné publikácie boli napísané po slovensky, začal sa pohon proti vraj „hlinkovským nespokojencům a kriklounům“. Boli demonštrácie, zatýkania, srážky s políciou; nám nepriateľská cudzina urobila z toho prvotriednu politickú senzáciu, písalo sa o „vážnych nepokojoch na Slovensku“ atď., ale hlavná vec, že jeden pán univerzitný profesor, Čech na Slovensku, presadil si svoje.

Za Moravou priezviská ako; Preiss, Feierabend, Winter, Müller, Steiner, Gutwirth atď. atď. nikomu nevadia. Nositeľia týchto mien, nakoľko sú Česi, považovaní sú za dobrých vlastencov, prinajmenšom ale za loyálnych občanov. Česi na Slovensku, ktorí majú nemecké mená, požívajú v tomto ohľade tiež dôveru. Bože chráň, keď Slovák má maďarsky znejúce meno ako Kováč, Szabó, Horváth, Fekete atp. Český intelektuál verejne číta nemecké časopisy. Slovák len tajne a potutme, lebo by sa vystavil nebezpečeniu, že jeho predstavený, Čech, bude ho považovať za protištátneho.

Toto vidieť, na vlastnom tele stále cítiť a trpieť, viete čo to znamená, drahí bratia Česi? Viete vy vôbec o tom, že slovenský sedliak dostane za svoje obilie menej ako sedliak zamoravský? Možno, že ani to neviete, že podnikatelia, hlavne priemyselníci, na Slovensku musia platiť vyššie železničné tarify. Český kapitál, etablovaný na Slovensku filiálkami, platí dane do Čech. To dnes každé dieťa na Slovensku vie a tým viac ho rozčúli stereotypne opakovaná fráza „Vždyť my na Slovensko doplácíme“.

Mohol by som pokračovať, myslím však, že to stačí. A preto nehľadajte, kde „jsú lidé hodní a nehodní“. Hľadajte pravé príčiny. Tie treba odstrániť a bude všetko v poriadku. Tí, ktorí vás, bratia Česi, informujú ináč, i keď požívajú plnú dôveru Prahy a pobierajú od nej úžasné sumy na udržovanie rozličných mŕtvych spolkov a časopisov s vylúčením verejnosti, robia vám i nám a tým našej spoločnej vlasti najhoršiu službu. Teraz je čas jednať. Takto smýšľa a hovorí 80 percient Slovákov. *Jožo Horváth, Bratislava.*

listárna redakcie

Chebsko. Už Přemysl Otakar II. vzal roku 1265 bavorskému knížeti Jindřichovi Chebsko, „koruně české již od tři století odčizené“. (Palacký.) Roku 1273 Jindřich uznal tento stav za platný de jure, ale po zradě českých pánů byl Otakar r. 1276 donucen se vzdát nejen Chebska, nýbrž i ostatních německých

zemí. Teprve 1289 dostal Václav II. Chebsko opět do zástavy jako věno své manželky Jitky, ale už 1305 je ze zástavy propustil. Roku 1314 slíbil římský král Ludvík Janu Lucemburskému za poskytnutou pomoc Chebsko opět do zástavy za 10.000 hřiven stříbra, což bylo uskutečněno de facto i de jure 4. října 1322 za 20.000 hřiven stříbra. Byla to odměna za pomoc v bitvě mezi Ludvíkem a Bedřichem o římské království, v níž měl Jan vrchní velení a kterou Ludvíkovi na den sv. Václava 1322 vyhrál. Ptáte se dále, jakou částku by dnes představovalo 20.000 tehdejších hřiven stříbra? Je velmi nesnadné převést kupní sílu této částky na dnešní měnu. Byla jistě ohromná, o čemž svědčí už zastavený objekt: byla nepoměrně vyšší, než by byla dnes podle váhy materiálu. Václav II. dal razit roku 1300 neobyčejně dobrou a hodnotnou minci „groše“ (grossi pragenses) a na 10.000 hřiven stříbra by bylo bývalo třeba asi 25 metrických centů stříbra. Jan Lucemburský groše zlehčoval a původní stříbrný obsah 3.9 gramů snížil hned na 3.6 gramů a později na polovičku. Zvýšení z 10 na 20 tisíc v roce 1322 znamenalo tedy jen zachování původního stříbrného obsahu z roku 1314. Hranice Chebska šly přibližně po řece Obravě k Ohři a pak na sever po říčce Plesné asi k dnešnímu Schönbachu a Erlbachu. Falknovsko, Loket, Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Teplá, Planá a Tachov nikdy k Chebsku nepatřily. To už je nacistická historie a geografie.

Lord Runciman a SdP. Sudetoněmecká strana dala výraz svému mínění o posláni lorda Runcimana. V tom se nemylíte. V černínském paláci byla k počtě lorda a jeho mise pořádána recepcie, na ktorou byli pozváni zástupci sudetoněmecké strany. Ačkoli šlo o prostý akt zdvořilosti, pánové z SdP se nedostavili. Strana prý má smutek po svém rakouským emigrantem zabitým členu. Stalo se krátce po tom, co britští královští manželé přijeli do Paříže a neomlouvali se smutkem, ačkoli britské královně zemřela matka. Britské veřejné mínění, které plně ocenilo obětavost své královny, odsoudí společenskou nevychovanost členů SdP a způsob, jakým projevují svůj nezájem na mírovém díle britské vlády.

Profesor z Trutnova. Máte pravdu, některé věci se dají dělat, ale nebylo by dobře o nich psát.

Zvědavý se ptá... Proč se kolky někdy přepisují a jindy ne? Co by se stalo, kdyby se to dělalo právě opačně? Co by se stalo, když by se přepisovaly vždycky? Jak by to dopadlo, když by se nepřepisovaly nikdy?

Proč se neplatí vplatné na poště prostým nalepením známky na složenku a proč se zdržují úředníci s takovým zbytečným účtovaním 50haléřů?

Proč se ještě nepřišlo v Praze na to, že se dají ulice dělat také z betonu? Proč se pražské chodníky nedělají z nazeleňalých cementových dlaždic, které by se prostě spláchly každého rána proudem vody jako v Eastbournu? Proč se v Praze asfaltují jen úzké ulice?

Proč pražská električka při rozjíždění ze stanice zvoní? Proč pražský autobus při vyjíždění ze stanice netroubí? Proč tady není jednotná praxe nebo proč se to aspoň nestřídá v některých dnech?

Proč se platí poštovné při dopravě balíčku a peněz nadkrát: něco platí odesílatel a něco příjemce? Proč se to nezavede tak, aby to platil jen odesílatel? — Zjednodušilo by se tím účetnictví a zkrátila manipulace.

Proč nejsou podlahy vagonů u nás olejovány a proč se musí o každé věci zbytečně mnoho psát, než se docílí zlepšení? Proč nejsou u nás nechráněné přejezdy přes dráhu opatřeny blikavým elektr. světlem? Proč se přechody pro chodce neoznačí v Praze stejně výrazně jako v Londýně?

Proč když jdete na Léčebný fond veřejných zaměstnanců k zubnímu lékaři, musíte tam chodit půl roku, kdežto když jdete na svůj soukromý účet, stačí jen 3 návštěvy?

Proč se nesmí v přestávce v Národním divadle na terasu? Proč není dovoleno koupání v některých státních rybnících? Proč se nesmí do státních lesů? Proč se vůbec v lesích nesmějí sbírat lesní plodiny a proč se tomu říká lesní pych?

Co to jsou hranice pásma na pražské elektrice? Pane, je to příliš mnoho otázek na nás, a dokonce z oborů, v nichž nejsme odborníky. Snad Vám na ně odpoví některý z našich čtenářů.

Los třídní loterie je pacifistou
— přináší peníze, mír a spokojenost, cenné to hodnoty v dnešních bouřlivých dobách

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

33

Jaroslav Kolman Cassius:

OTEVŘENÁ OKNA

Kdykoli přijdu jsou okna otevřená.
S oběma otevřenými splí náš starý
dům.

Vlaštovčím stínem lze život bílá
stěna,
jak úsměv ze sna dávno mrtvým
rtům.

Kdykoli přijdu, ta prázdná náruč
vítěz,
zpuchřelých rámu mává vetřelá pář.
A okny otevřenými stín vlaštovky
se kmitá,
starého hnízda zapomenutá stráž.

Za těmi okny dokořán otevřenými
kamenná chodba je s hnízdem
vlaštovčím
a pod okny cizí stopy jdou
bývalými mými
a z komína stoupá cizího ohně
dým.

Nevidím ruky, jež okna ta nezavírá,
nevidím chodce zarůstajících cest.
Spící tvář domu, tak bílá, známá
a sirá,
je jako slepec, kterého nemá kdo
vést.

Kdykoli přijdu, jsou okna otevřená,
jak staré rány, které se nehojí;
jako by bolest zkameněla jak stěna
a mrtvý byl za ní ještě v svém
pokoji.

Kamenná kobka mladosti
nepohřbené
s cvrčkáčím štěstím, které odletí,
vy okna otevřená, vy rány
nezavřené,
co vysvobodí mě srdce z vašeho
zakletí?

Ze sbírky *Lyrická dramata*.

Který spisovatel by měl úspěch?

Úspěch by měl spisovatel, který by dovedl uchopit život a vytěžit z něho všechny jeho síly tak, aby jej v ničem neskreslil a nezmrzačil, a tak, aby jej vyjádřil celý, umělecky silně a zdravě, prosáklý tím živelným optimismem, který vždycky prozrazuje velikého tvůrce.

Henri Massis

Francis Carco:

SPISOVATEL SVĚDEK SVÉ DOBY

Spisovatelé dnes již nemohou zůstat zavrženi ve svých pracovnách. Celý svět čeká na jejich návštěvu. Psychologické konflikty nemají dnes již žádný smysl; byly již prostudovány příliš podrobně... Dnes jsou kolem nás evoluce, mra-
vy národů, revoluce... Musíme být svědky. Musíme cestovat do světa, do Číny. Literatura, která se tvořila v zavřených pracovnách, je mrtva. Typ flaubertovského literátu se přežil. Živý je dnes jenom takový autor, který otevřel svá okna a dýchá čerstvým vzduchem širokých obzorů. Neklid a zmatek některých starších autorů je velmi přitačlivý. Jeden z nich, když se zamyslí nad rozvratem společenského řádu, který tak mistrovsky popisoval, mi nedávno s úsměvem řekl:

„Připadám si jako obraz, který hledá svůj rám.“

Jak by se dnes autor mohl zajímat o to, co se ve světě děje? Literatura je dnes funkcí nejvyšších společenských — politických i sociálních — zájmů... Dříve vyhledávali romanopisci své postavy v divadle nebo v úzkém kroužku svých známých. Dnes nám celý svět nabízí úžasný výběr opravdových zkušeností.

politické pozadí jejich vývoje, zkoumá, jak se politický život a osud národa v té době obrazel v jejich díle se svými jistotami i rozpaky, se svými rozpory mezi konservativními Staročechy a liberalními Mladočechy, s otázkou vztahu k šlechtě atd. Již tento zorný úhel

NOVÉ KNIHY

A. M. PÍŠA: **PROTI KŘIVDĚ A ZA PRÁVO**. V nedávných letech, kdy se rozvířil spor mezi „levicovou“ a „praviceovou“ literaturou u nás, tehdy se cítila potřeba, objasnit s vědeckou průkazností ducha naší novodobé literatury, dovést, jak v ní cit národní splyvá se smýšlením demokratickým a s touhou společenské spravedlnosti. Tento úkol se měl uskutečnit sborníkem, jehož redakce se ujal sám F. X. Šalda a jenž měl být dílem kolektivním, ve kterém takto uzpůsobené zkoumání jednotlivých údobí v našem novodobém písemnictví mělo být svěreno rozmanitým odborníkům literárně historickým. Nutno litovat, že vydání toho sborníku, který by přes svůj časový podnět měl význam trvalý, uvízlo v přípravách, takže pravděpodobně jen některým z spolupracovníků zůstaly rukopisy jejich příspěvků. Takového původu je studie Arna Nováka Ruchovci a Lumírovci v bojích proti křivdě a za právo, jež vyšla nedávno samostatně v Horově knižnici „Postavy a díla“: zkoumá národně politickou a zejména společenskou mentalitu a ideologii dvoji literární školy, označené podle almanachu „Ruch“ a podle časopisu „Lumír“.

1.

Předem lze konstatovat, že se Arne Novák zhostil svého úkolu nejen s očekávaným znaleckým zasloužením, avšak i se značnou mírou objektivity... Tato uznání hodná objektivita literárně historického pohledu, spojená s osvědčeným uměním rozboru i výkladu — toť základní přednost jeho studie, vyznačené nejedním novým aspektem a svěřím postřehem, i když ve všem všudy nelze přijmout její úsudky a vývoody bez výhrad nebo doplňků. Rovněž předem lze říci, že svými poznatky dokládá důkaz, jemuž byl zamýšlený sborník zasvěcen: důkaz jednoty mezi čtením národním, smýšlením demokratickým a svědomím sociálním, jednoty, která opětovně projadřována naším písemnictvím a trojice přímo jeho tradici, jest arci hlouběji přiznačná pro samu národní povahu.

Hned úvodem Novák v samém almanachu „Ruch“, jímž na sklonku let šedesátých vstupovalo do naší literatury nové pokolení za vedení J. V. Sládka a se Sv. Čechem, shledává, jak přiznačně se tam sdružoval „boj proti křivdě a za právo“ v životě národně politickém s tendencemi těchto úsilí ve světě společenském, se silnými akcenty svědomí a citu sociálního, jímž tito mladí navazovali na předchozí pokolení májovské. Nastihuje potom

FEUILLETON

JULIUS ZEYER O SVĚM VLASTENECTVÍ

V sličné publikaci nazvané *Julius Zeyer: Listy třem přátelům*, kterou jako svazek sbírky *Paměti* vydal prof. Jan Voborník, čtete také zajímavý a dokumentární dopis, v němž Julius Zeyer odpovídá J. Voborníkovi na otázku o svém vlasteneckém probuzení. Dopis přetiskujeme.

Na Vaši otázku o vlasteneckém mém probuzení nedovedu ani sám určitě odpovídat. Nepamatuji se, že by byla doba bývala, kdy bych Čechy nebyl miloval. Myslím, že od prvního okamžiku, kdy jsem vůbec cítil a myslet dovedl. Čechy byly pro mě ovšem nejdříve Prahou nebo Praha Čechy. Jako na sen pamatuji se ku př. na dojem, jaký na mě dělala svatováclavská kaple sv. Víta. Nevím, byl-li jsem tenkrát čtyři roky star. Ten dojem musil nějak ve mně splývat s dojmy pohádek. Později nás posílali na pouť k sv. Jiří na Hradčany, k hrobu sv. Ludmily. Tam nám vypravovali všechny ty místní staré a barokní legendy. Vídal jsem také při takových „cestách po

Praze“ ku př. Daliborku a modré vrchy za Prahou. Venkov jsem neznal a ty modré vrchy byly mi nějakou báječnou krajinou! Tam musily asi někde být ty „lesy“, o nichž jsem stále snil.

A což místo, kde se propadla Drahomíra! Nevěděl jsem, co je tragika, ovšem, ale tragika tam na tom místě na mě působila. Všechno, co vyčnívalo nad ten úzký, věšdní horizont a k srdci a k fantazii mluvilo, splynulo pro mě s pojmem české země. Tak nějak si to vysvětluji teď z těch matných sice, ale posud živých dojmů. Později jsem četl Ebertovu „Vlastu“. Byla to jedna z knih, kterou matka moje milovala, ač málo básní čtla, její lektura byla nejhla-
nější anglický román a především Dickens. Česky čísti neuměla. Později jsem jí česky předčítával, „Babičku“ jsem musil jí čísti nejméně desetkrát.

Na tu periodu, když jsem byl „ein deutscher Jüngling“, se mnoho nepamatuji do detailu. To bylo papouškování z německých škol. Česky jsem uměl jen už chatrně, pravda. Naučil jsem se zase trochu od českých studentů, kteří u nás mívávali obědy. Pomyslete si, jaká to byla doba: S Jonášem a Arbesem — byli jsme spolužáky — mluvivali jsme ještě německy!

První věc, kterou jsem česky četl, to vím určitě, byla zase pohádka, a sice pohádka Němcové, tuším, že to byla „Jak Jaromil k štěstí přišel“, v některé české školní čítance. Později, když jsem už úplně se Čechem cítil, nadchl mě Erben. Ten Erben, Němcová a později paní Světlá měli ze všech českých literátů na mě rozhodný vliv.

Jak dlouho trvala doba „nerozhodná“ mezi českým a německým, nevím určitě. Když mi bylo 17 let, byl

jsem ale už rozhodně Čechem, ač jsem tenkrát ještě psal tragedii „Julius Caesar“ německy. I první můj pokus literární „Královna Tomyris“ byla nedokončená tragédie, nebo vlastně jen konec tragédie, scéna, když královna přicházela s hlavou Cyrovou a dělala nějaké tirády, než ji potopila do krve. Tenkrát mi bylo asi 8 let.

Německé romantiky jsem vůbec neznal a neznám je důkladně do dneška. Schiller na mě měl velký vliv, ne tak z lektury, jako z jeviště. Chodíval jsem totiž často do divadla, ovšem německého, ale též do českého odpůldne někdy v neděli, neboť matka moje byla jeden z těch, co „odhřívají“ lože. Šimanovský se ještě pamatuje, jak k nám chodíval zvat. Vítal mě na jevišti, když hrál Glohu v „Legendě z Erinu“. Ale obávám se, že Vám příliš mnoho vypravuji a že si z toho málo vyberete. —

Při té příležitosti, když je řeč o německé romantice, ujišťuji Vás, že neznám, leda dle jména, „Die Gründung Prags“. Zdá se mi, že jsem tu knihu jednou v ruce měl, snad jsem do ní i nahlédl, ale jistě jsem ji nečetl a nevím z ní jediného slova. Zmínuji se o tom proto, že mi někdo, nevím už kdo, vytýkal, že tuším „Libušin hněv“ nebo „Vyšehrad“, nevím už

Na cestách

se často změnou životosprávy porušuje zažívání. Proto nikdy nespíchejte zapomenouti na toto: spolehlivé projímadlo

DARMOL

